

Tematika

- A rendszer- és irányításelmélet feladatai. Rendszerek leírása és modellezése
- Logikai változók, alaplőveletek, kifejezések, függvények kanonikus alakjai és minimalizálása.
- Kombinációs hálózatok statikus viselkedése és tranziensei (hazárdok).
- Sorrendi hálózatok. Moore és Mealy automaták.
  - Szinkron sorrendi hálózatok tervezése.
  - Aszinkron sorrendi hálózatok tervezése.
  - Aszinkron sorrendi hálózatok dinamikai problémái (versenyhelyzetek).

Tematika

- A rendszer- és irányításelmélet feladatai. Rendszerek leírása és modellezése
- Logikai változók, alapl műveletek, kifejezések, függvények kanonikus alakjai és minimalizálása.
- Kombinációs hálózatok statikus viselkedése és tranziensei (hazárdok).
- Sorrendi hálózatok. Moore és Mealy automaták.
  - Szinkron sorrendi hálózatok tervezése.
  - Aszinkron sorrendi hálózatok tervezése.
  - Aszinkron sorrendi hálózatok dinamikai problémái (versenyhelyzetek).

Kombinációs hálózatok

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Közlekedésmérnöki és Járműmérnöki Kar

Közlekedés- és Járműirányítási Tanszék

- **Determinisztikus** / Sztochasztikus
- **Statikus** / Dinamikus
- Folytonos állapotú / **Diszkrét állapotú** / Hibrid
- **Idővezérelt** / Eseményvezérelt
- Folytonos idejű / **Diszkrét idejű**
- Lineáris / **Nemlineáris**
- Időfüggetlen / **Időinvariáns**

Kombinációs hálózatok

A kombinációs hálózat minden egyes bemeneti kombinációjához egyértelműen hozzárendelhetünk egy-egy kimeneti kombinációt:

$$Z = f(X),$$

ahol X a bemeneti kombinációk halmaza, Z a kimeneti kombinációk halmaza, f a hozzárendelést megvalósító leképezés, amely annyi logikai függvénnel adható meg, ahány kimenetű a kombinációs hálózat.

Sorrendi hálózatok

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Közlekedésmérnöki és Járműmérnöki Kar

Közlekedés- és Járműirányítási Tanszék

- **Determinisztikus** / Sztochasztikus
- **Statikus** / **Dinamikus**
- Folytonos állapotú / **Diszkrét állapotú** / Hibrid
- **Idővezérelt** / **Eseményvezérelt**
- Folytonos idejű / **Diszkrét idejű**
- Lineáris / **Nemlineáris**
- Időfüggetlen / **Időinvariáns**

Sorrendi hálózatok

A sorrendi hálózat esetén a kimenet értékeit nem kizárólag a pillanatnyi bemeneti értékek alapján lehet meghatározni, hanem függ az előző bemeneti jelektől is. Erre a célra sorrendi (szekvenciális) logikai hálózatot kell terveznünk.

$$Z = f_Z(X, y),$$
$$Y = f_y(X, y),$$

ahol X a bemeneti kombinációk halmaza,
 Z a kimeneti kombinációk halmaza,
 y a pillanatnyi állapot,
 Y a következő állapot halmaza,
 f_Z a kimeneti kombinációt előállító leképezés,
 f_y a szekunder kombinációt előállító leképezés.

Kimeneti függvény

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Közlekedésmérnöki és Járműmérnöki Kar

Közlekedés- és Járműirányítási Tanszék

$$Z = f_Z(X, y)$$

Mealy-modell

$$Z = f_Z(y)$$

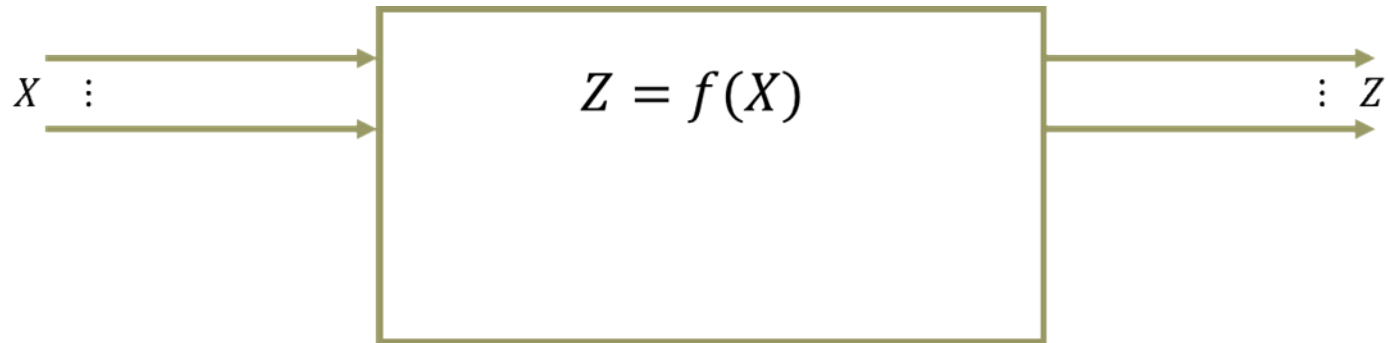
Moore-modell

A kombinációs hálózatok működése

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

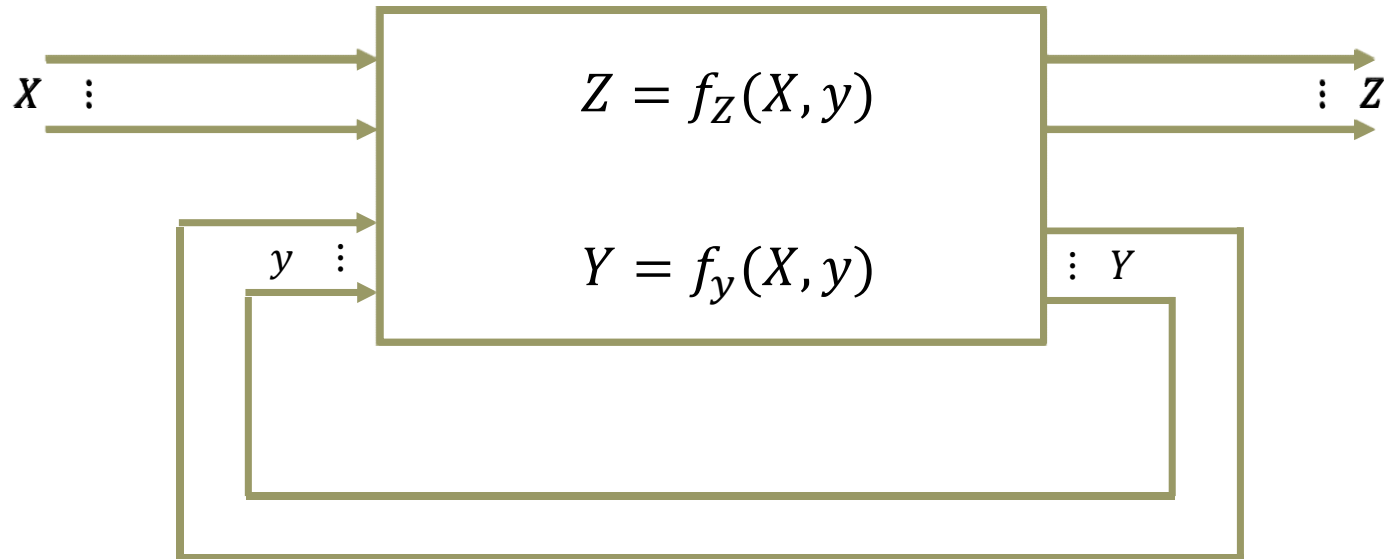
Közlekedésmérnöki és Járműmérnöki Kar

Közlekedés- és Járműirányítási Tanszék

Az aszinkron sorrendi hálózatok működése

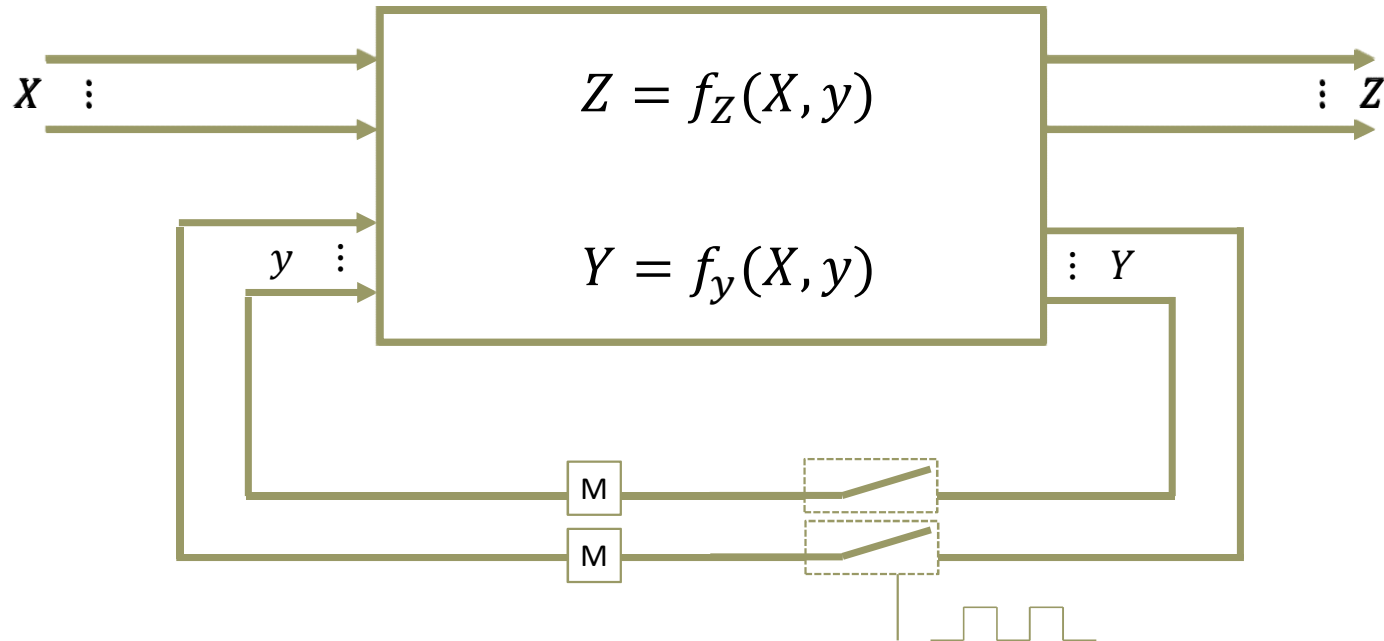

Stabil és instabil állapotok:

$$Y = y / Y \neq y$$

Oszcilláció

A szinkron sorrendi hálózatok működése

Stabil állapotok

Aszinkron és szinkron hálózatok összehasonlítása

Aszinkron hálózat

- Az aszinkron sorrendi hálózatok esetében az instabil állapotok miatt az állapotváltozók szükséges száma rendszerint nagyobb, mint szinkron esetben, ez megbonyolítja a logikai tervezés folyamatát.
- Viszont a bemeneti változások gyakoriságát, vagyis a működési sebességet csak az építőelemek működési sebessége és a jelterjedési késleltetések korlátozzák.
- A tervezés folyamán egyszerűséget jelent, hogy nem kell biztosítani a szinkronizációs feltételeket.

Szinkron hálózat

- A szinkron hálózatban nem értelmezünk külön instabil és stabil állapotot.
- A működés sebességet az órajel frekvenciája határozza meg.
- A bemeneti változásokra és a kimeneti kombináció értelmezésére szinkronizációs feltételeknek kell teljesülniük.

Szinkron sorrendi hálózatok tervezési lépései

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

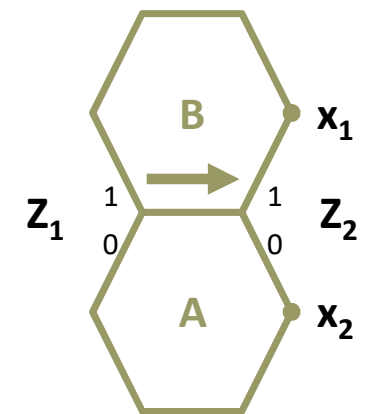
Közlekedésmérnöki és Járműmérnöki Kar

Közlekedés- és Járműirányítási Tanszék

- A logikai feladat megfogalmazása
- Az előzetes állapottábla / állapotgráf összeállítása
- Az egyszerűsített (összevont) állapottábla / állapotgráf
- Állapotkódolás megválasztása
- Alkalmazando flip-flopok megválasztása
- A vezérlési tábla összeállítása
- A vezérlő kombinációs hálózat és a kimenetet előállító kombinációs hálózat realizációja

Példa szinkron sorrendi hálózat tervezésére

8-as sínpályán Z_1 és Z_2 váltókat az x_1 és x_2 sínérintők vezérik a megfelelő állásba. A nyíllal jelölt pozícióból indulva előbb az „A” majd a „B” kört kell bejárni.

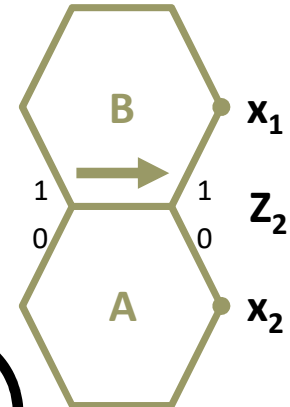
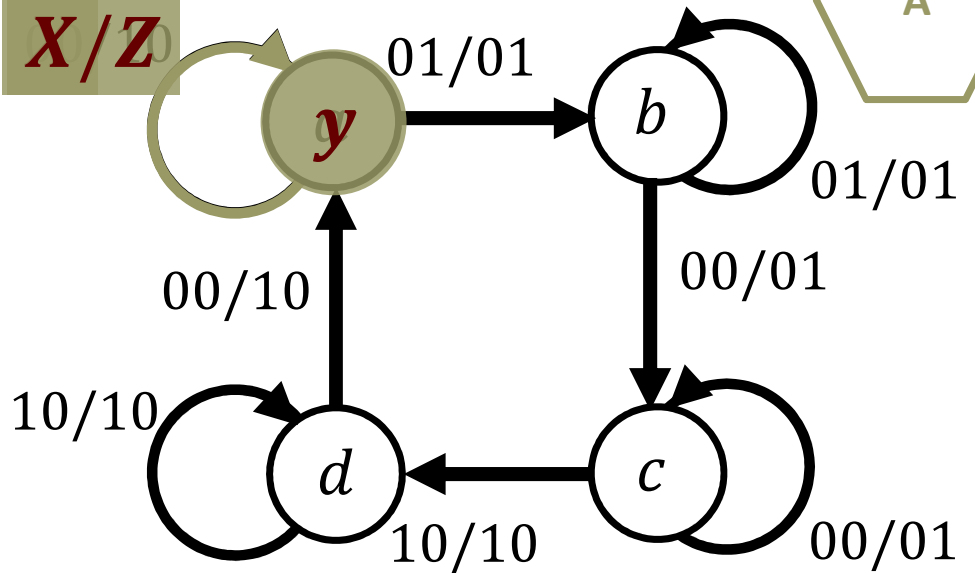
Példa szinkron sorrendi hálózat tervezésére

Előzetes állapotábra /

x_1x_2 y	00	01 X	11	10
a	a/10	b/01	—	—
b	c/01	b/01	—	—
y		Y/Z		
c	c/01	—	—	d/10
d	a/10	—	—	d/10

előzetes állapotgráf:

X/Z

Példa szinkron sorrendi hálózat tervezésére

Előzetes állapotábra

$y \backslash x_1x_2$	00	01	11	10
<i>a</i>	<i>a</i> /10	<i>b</i> /01	–	–
<i>b</i>	<i>c</i> /01	<i>b</i> /01	–	–
<i>c</i>	<i>c</i> /01	–	–	<i>d</i> /10
<i>d</i>	<i>a</i> /10	–	–	<i>d</i> /10

Összevont állapotábra:

$y \backslash x_1x_2$	00	01	11	10
<i>A</i>	<i>A</i> /10	<i>B</i> /01	–	<i>A</i> /10
<i>B</i>	<i>B</i> /01	<i>B</i> /01	–	<i>A</i> /10

Példa szinkron sorrendi hálózat tervezésére

Összevont állapottábla:

$y \backslash x_1 x_2$	00	01	11	10
A	A/10	B/01	–	A/10
B	B/01	B/01	–	A/10

Kódolt állapottábla:

$y \backslash x_1 x_2$	00	01	11	10
0	0/10	1/01	–	0/10
1	1/01	1/01	–	0/10

Példa szinkron sorrendi hálózat tervezésére

Kódolt állapottábla:

x_1x_2 y	00	01	11	10
0	0/10	1/01	–	0/10
1	1/01	1/01	–	0/10

Kimeneti függvények:

Z_1	00	01	11	10
0	1	0	–	1
1	0	0	–	1

Z_2

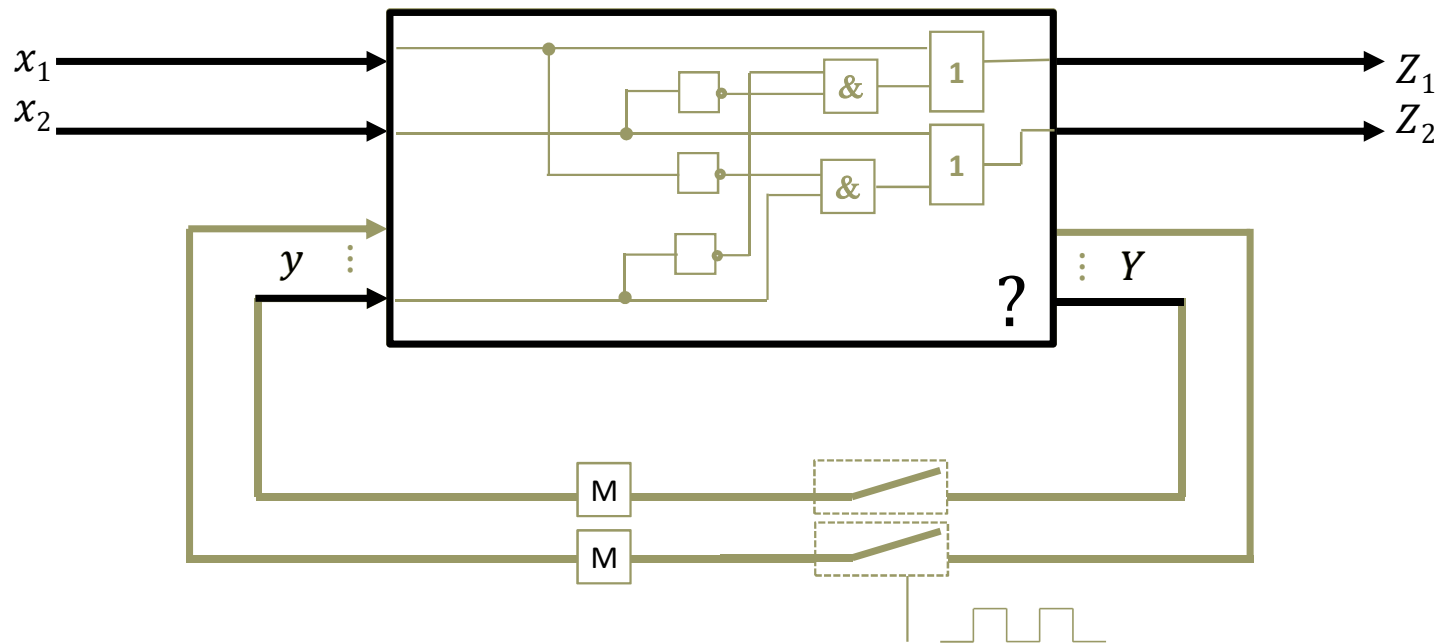
		x_2	x_1
0	1	–	0
1	1	–	0

$$Z_1 = x_1 + \overline{x_2}y$$

$$Z_2 = x_2 + \overline{x_1}y$$

y

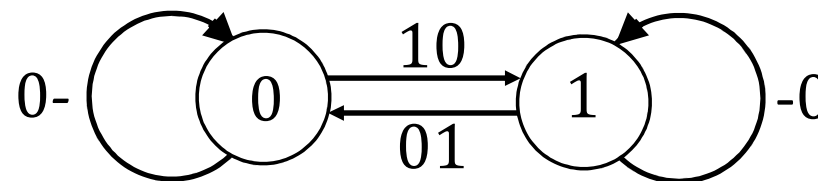
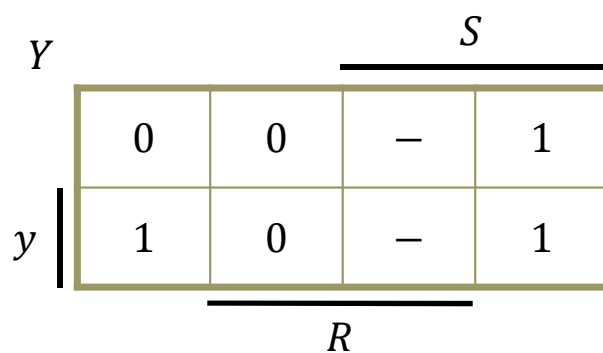
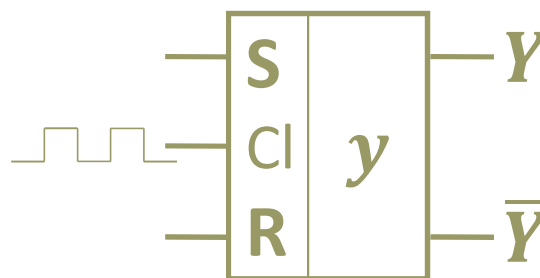
Példa szinkron sorrendi hálózat tervezésére

Flip-flopok

- Szinkron SR flip-flop:

S	R	y	Y
0	0	0	0
0	1	0	0
1	1	0	–
1	0	0	1
0	0	1	1
0	1	1	0
1	1	1	–
1	0	1	1

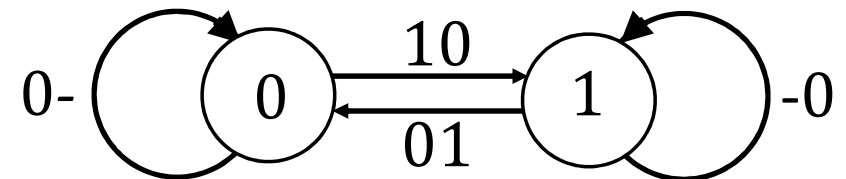
Példa szinkron sorrendi hálózat tervezésére

Kódolt állapotábra:

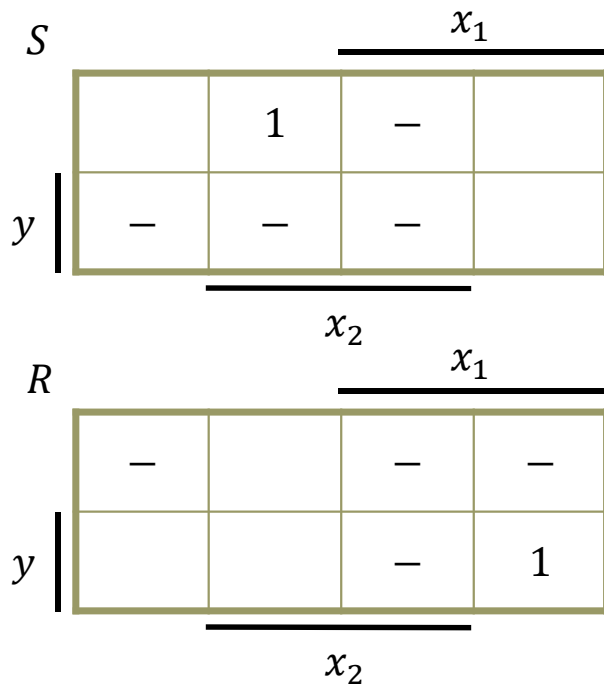
x_1x_2 y	00	01	11	10
0	0/10	1/01	—	0/10
1	1/01	1/01	—	0/10

Vezérlési tábla:

x_1x_2 y	00	01	11	10
0	0 — 1 0 — — 0 —			
1	— 0 — 0 — — 0 1			
	S R S R S R S R			

Példa szinkron sorrendi hálózat tervezésére

Vezérlési tábla:

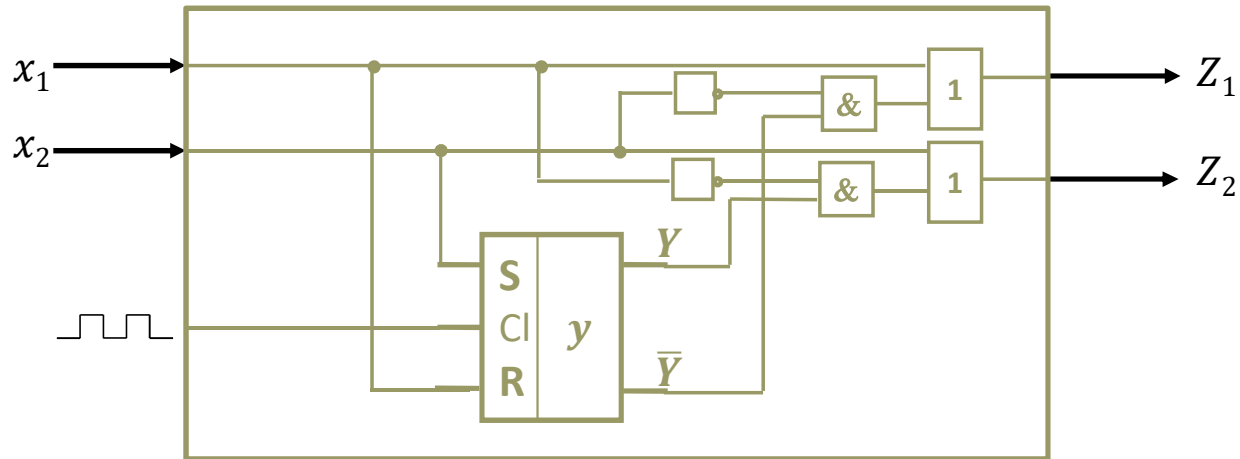
$x_1 x_2$	00		01		11		10	
y	0	-	1	0	-	-	0	-
	0	-	0	-	0	-	0	1
	S	R	S	R	S	R	S	R

$$S = x_2$$

$$R = x_1$$

Példa szinkron sorrendi hálózat tervezésére

A vezérlő és a kimenetet előállító kombinációs hálózat realizációja

$$Z_1 = x_1 + \overline{x_2} \overline{y}$$

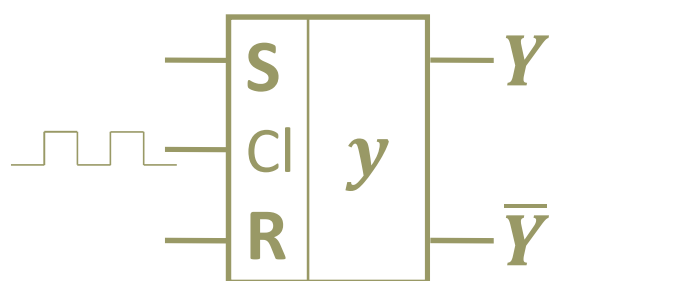
$$S = x_2$$

$$Z_2 = x_2 + \overline{x_1} y$$

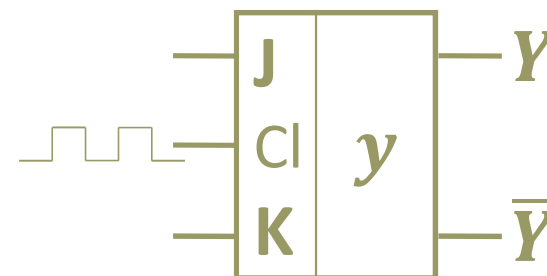
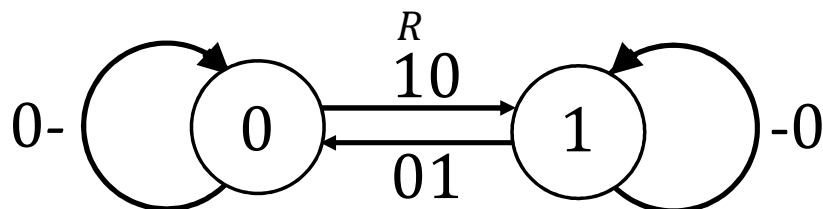
$$R = x_1$$

Flip-flopok

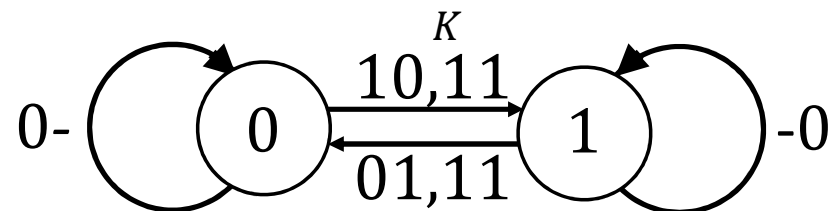
- Szinkron SR és JK flip-flop:

	S			
Y	0	0	–	1
y	1	0	–	1

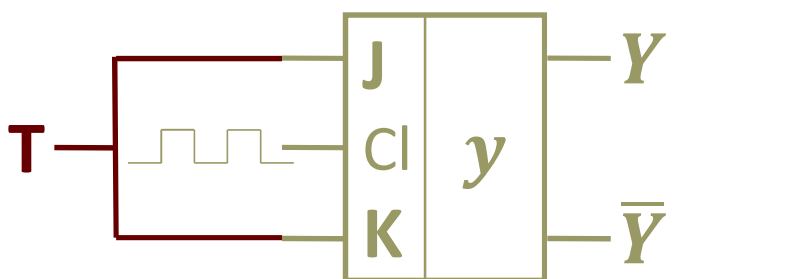

	J			
Y	0	0	1	1
y	1	0	0	1

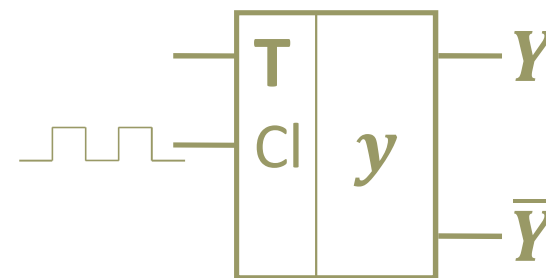
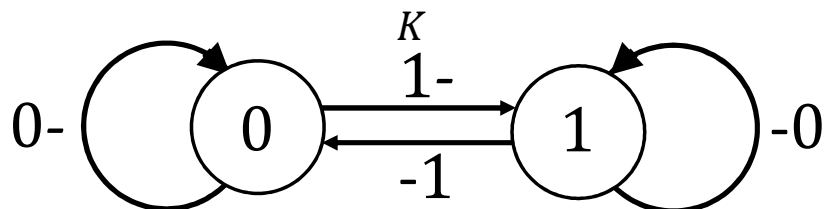

Flip-flopok

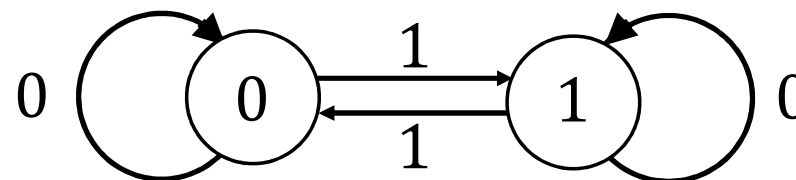
- Szinkron T flip-flop:

	J	
Y	0	1
y	1	0

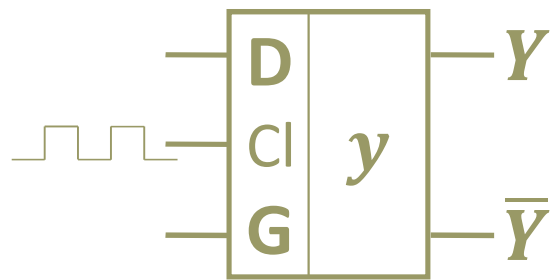
	T	
Y	0	1
y	1	0

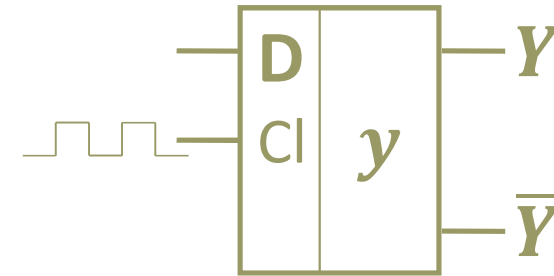

Flip-flopok

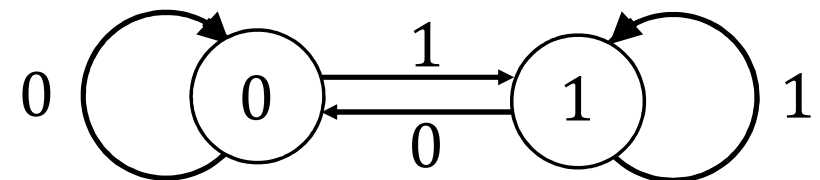
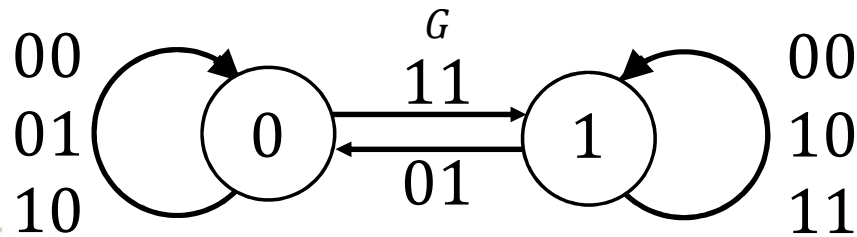
- Szinkron DG és D flip-flop:

	D			
Y	0	0	1	0
y	1	0	1	1

	D	
Y	0	1
y	0	1

Tematika

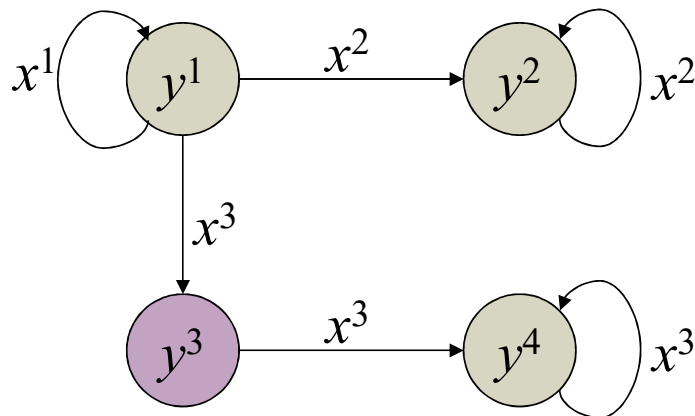
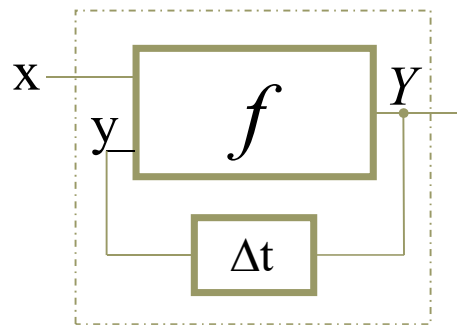
- A rendszer- és irányításelmélet feladatai. Rendszerek leírása és modellezése
- Logikai változók, alaplőveletek, kifejezések, függvények kanonikus alakjai és minimalizálása.
- Kombinációs hálózatok statikus viselkedése és tranziensei (hazárdok).
- Sorrendi hálózatok. Moore és Mealy automaták.
  - Szinkron sorrendi hálózatok tervezése.
  - Aszinkron sorrendi hálózatok tervezése.
  - Aszinkron sorrendi hálózatok dinamikai problémái (versenyhelyzetek).

Stabil és instabil állapotok

Egy aszinkron hálózat akkor valósítható meg, ha

- minden specifikált bemeneti kombinációhoz tartozik legalább egy stabil állapot, amelyben az adott hálózat az adott bemenet esetén stabilizálódik, továbbá
- ha minden egyes belső állapothoz tartozik legalább egy olyan bemeneti kombináció, amely esetén az adott belső állapot stabilizálódik.

Aszinkron rendszer állapotváltozása

Y

$y^1 \times x^1 \rightarrow y^1$ *stabil*
 $y^1 \times x^2 \rightarrow y^2$ *instabil*
 $y^1 \times x^3 \rightarrow y^3$ *instabil*
 $y^2 \times x^2 \rightarrow y^2$ *stabil*
 $y^3 \times x^3 \rightarrow y^4$ *instabil*
 $y^4 \times x^3 \rightarrow y^4$ *stabil*

	x	Y		
y \ x	x ¹	x ²	x ³	
y ¹	(y ¹)	y ²	y ³	
y ²		(y ²)	--	
y ³			y ⁴	
y ⁴			(y ⁴)	

Specifikáció – állapottábla

		Y Z				x ₁ — Aszinkron — Z
		00	01	11	10	
y	x ₁ x ₂					x ₂ — hálózat
	a	Ⓐ / 0	b / 0	- / -	c / 0	
b	a / 0	Ⓑ / 0	d / 0	- / -		
c	a / 0	- / -	e / -	Ⓒ / 0		
d	- / -	b / 0	Ⓓ / 0	c / 0		
e	- / -	g / 1	Ⓔ / 1	f / 1		
f	h / 1	- / -	e / 1	Ⓕ / 1		
g	h / 1	Ⓖ / 1	e / 1	- / -		
h	Ⓗ / 1	B / -	- / -	f / 1		

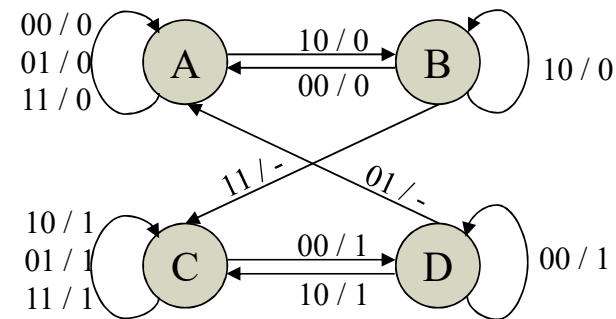
Összevont állapotábra

		YZ			
		x_1x_2	00	01	11
y	a	Ⓐ/0	b/0	-/-	c/0
	b	a/0	Ⓑ/0	d/0	-/-
	c	a/0	-/-	e/-	Ⓒ/0
	d	-/-	b/0	Ⓓ/0	c/0
	e	-/-	g/1	Ⓔ/1	f/1
	f	h/1	-/-	e/1	Ⓕ/1
	g	h/1	Ⓖ/1	e/1	-/-
	h	Ⓗ/1	B/-	-/-	f/1

x_1 — Aszinkron hálózat — Z
 x_2

a, b, d → A
 c → B
 e, f, g → C
 h → D

		YZ			
		x_1x_2	00	01	11
y	A	Ⓐ0	Ⓐ0	Ⓐ0	B0
	B	A0	--	C--	Ⓑ0
	C	D1	Ⓒ1	Ⓒ1	Ⓒ1
	D	Ⓓ1	A--	--	C1

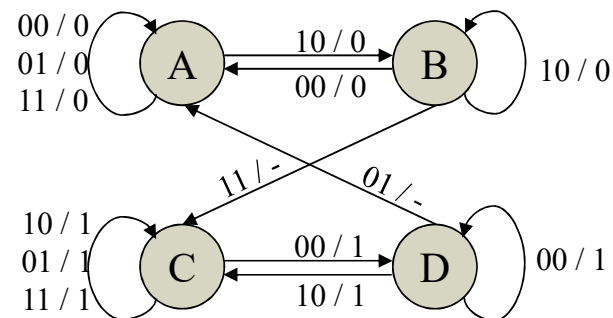
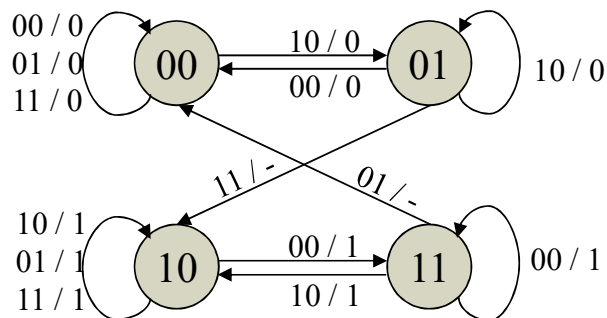
Összevont állapotábra

x_1x_2 y	00	01	11	10
00	00 / 0	00 / 0	00 / 0	01 / 0
01	00 / 0	- / -	10 / -	01 / 0
10	11 / 1	10 / 1	10 / 1	10 / 1
11	11 / 1	00 / -	- / -	10 / 1

- A → 00
- B → 01
- C → 11
- D → 10

x_1x_2 y	00	01	11	10
A	A / 0	A / 0	A / 0	B / 0
B	A / 0	- / -	C / -	B / 0
C	D / 1	C / 1	C / 1	C / 1
D	D / 1	A / -	- / -	C / 1

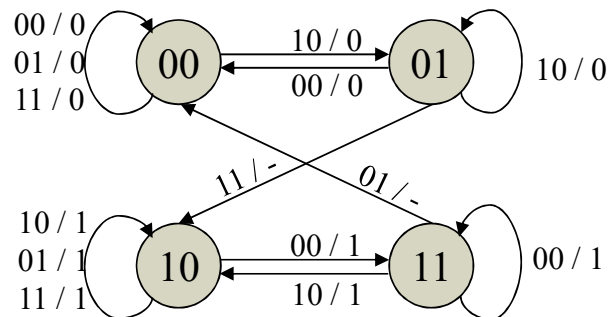

Versenyhelyzet kiküszöbölése

$x_1 x_2$ \ y	00	01	11	10
00	00 / 0	00 / 0	00 / 0	01 / 0
01	00 / 0	- / -	10 / -	01 / 0
10	11 / 1	10 / 1	10 / 1	10 / 1
11	11 / 1	00 / -	- / -	10 / 1

- A → 00
- B → 01
- C → 11
- D → 10

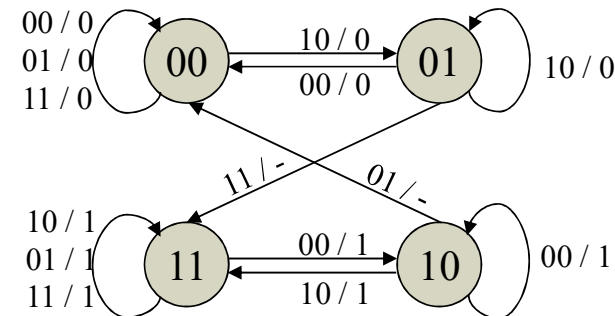
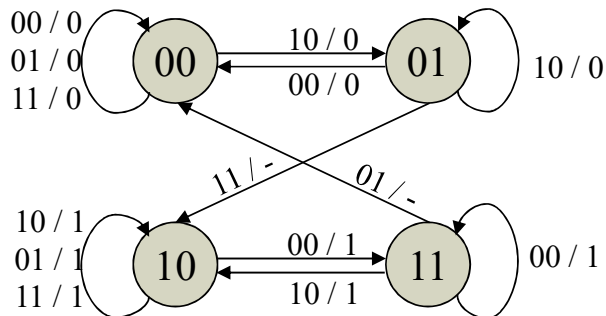
Versenyhelyzet kiküszöbölése

x_1x_2 \ y	00	01	11	10
00	00 / 0	00 / 0	00 / 0	01 / 0
01	00 / 0	- / -	10 / -	01 / 0
10	11 / 1	10 / 1	10 / 1	10 / 1
11	11 / 1	00 / -	- / -	10 / 1

x_1 — Aszinkron hálózat — Z
 x_2

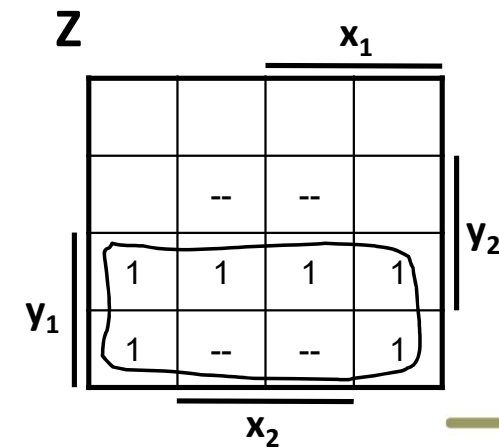
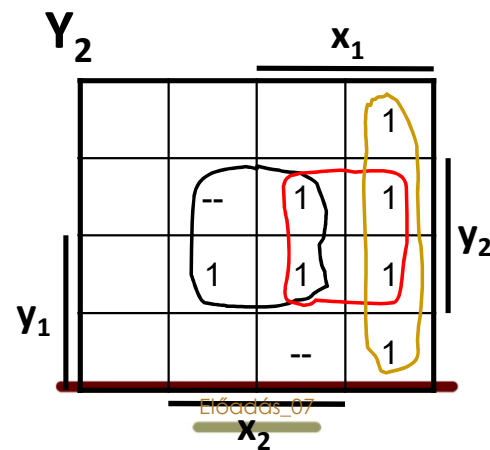
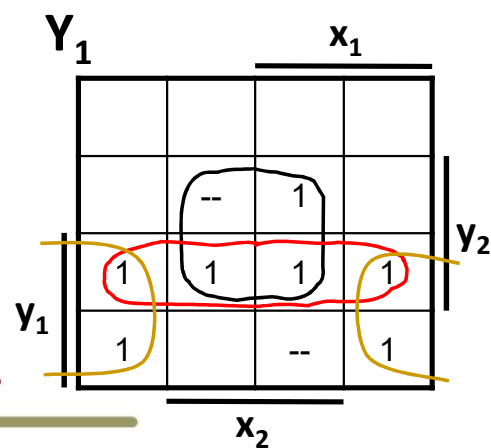
- A → 00
- B → 01
- C → 10
- D → 11

x_1x_2 \ y	00	01	11	10
00	00 / 0	00 / 0	00 / 0	01 / 0
01	00 / 0	- / -	11 / -	01 / 0
11	10 / 1	11 / 1	11 / 1	11 / 1
10	10 / 1	00 / -	- / -	11 / 1

Megvalósítás visszacsatolt kombinációs hálózattal

		$Y_1 Y_2 Z$			
		$x_1 x_2$	00	01	11
$y_1 y_2$		00	01	11	10
00		00/0	00/0	00/0	01/0
01		00/0	--/-	11/-	01/0
11		10/1	11/1	11/1	11/1
10		10/1	00/-	--/-	11/1

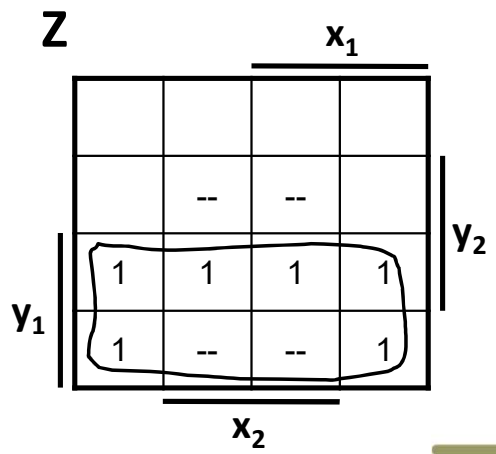
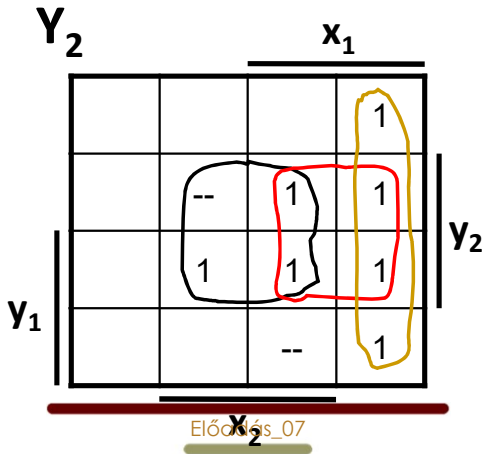
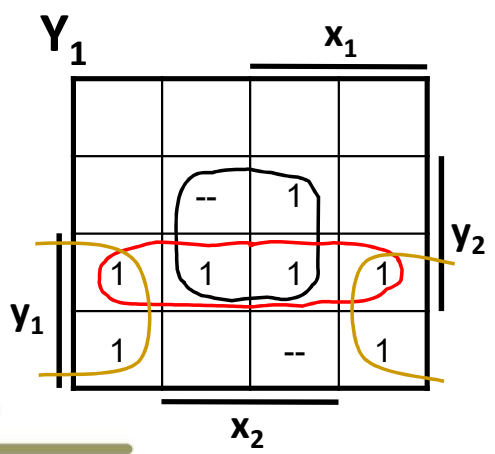

Függvények (visszacsatolt kombinációs hálózat)

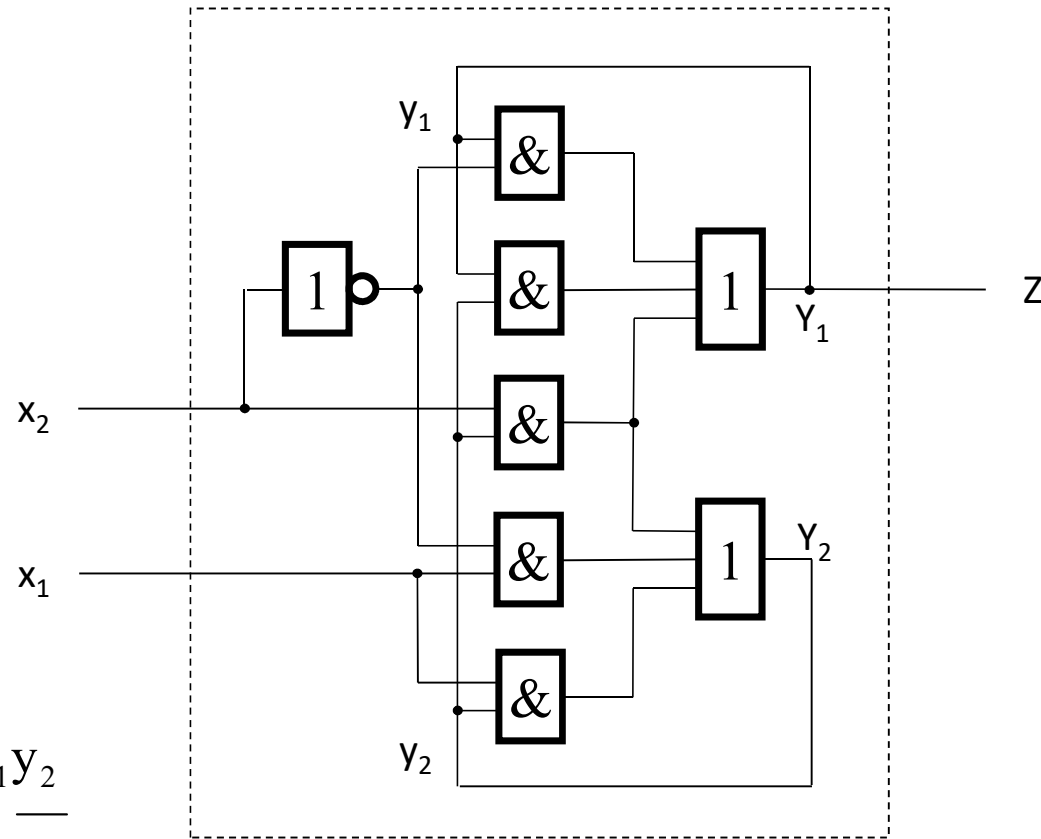
$$Y_1 = x_2 y_2 + \overline{x_2} y_1 + y_1 y_2$$

$$Y_2 = x_2 y_2 + x_1 y_2 + x_1 \overline{x_2}$$

$$Z = y_1$$

Logikai vázlat (visszacsatolt kombinációs hálózat)

$$Y_1 = x_2 y_2 + \overline{x_2} y_1 + y_1 y_2$$

$$Y_2 = x_2 y_2 + x_1 y_2 + x_1 \overline{x_2}$$

$$Z = y_1$$

Megvalósítás SR tárolókkal (Vezérlési tábla)

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Közlekedésmérnöki és Járműmérnöki Kar

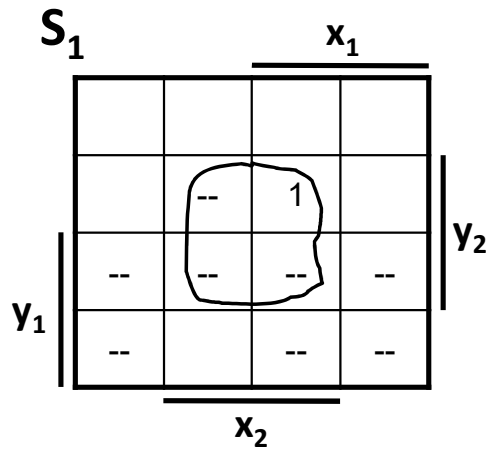
Közlekedés- és Járműirányítási Tanszék

x_1x_2 y_1y_2	00	01	11	10
00	00/0	00/0	00/0	01/0
01	00/0	--/-	11/-	01/0
11	10/1	11/1	11/1	11/1
10	10/1	00/-	--/-	11/1

x_1x_2 y_1y_2	00	01	11	10
00	0- 0- 0- 0- 0- 0- 0- 10			
01	0- 01 -- -- 10 -0 0- -0			
11	-0 01 -0 -0 -0 -0 -0 -0			
10	-0 0- 01 0- -- -- -0 10			

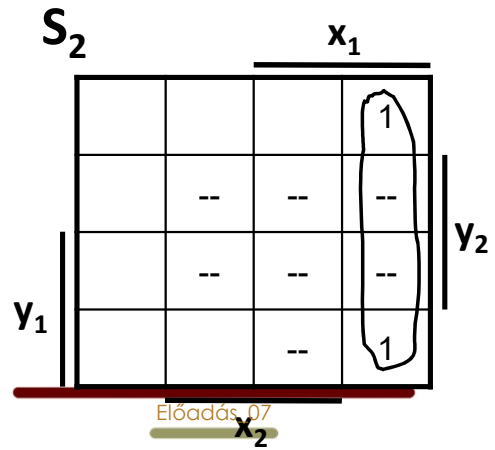
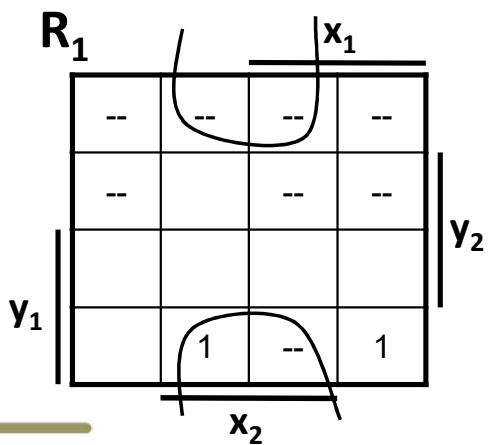
S_1R_1 S_2R_2

Megvalósítás SR tárolókkal (Karnaugh táblák)

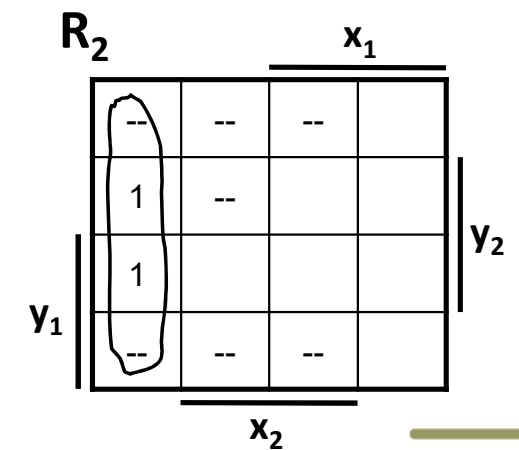

x ₁ x ₂ \ y ₁ y ₂	00	01	11	10
00	0-	0-	0-	0-
01	0-	01	--	--
11	-0	01	-0	-0
10	-0	0-	01	0-

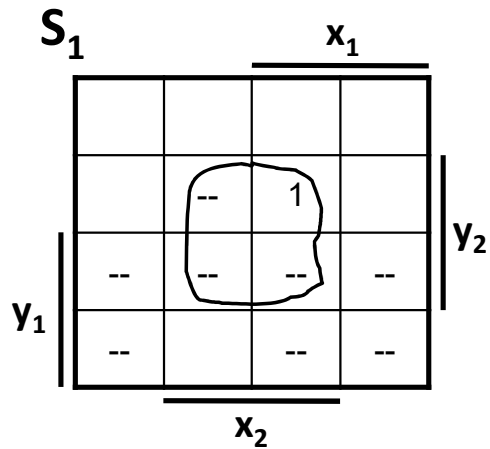
S₁R₁ S₂R₂

Előadás_07

Vezérlő függvények

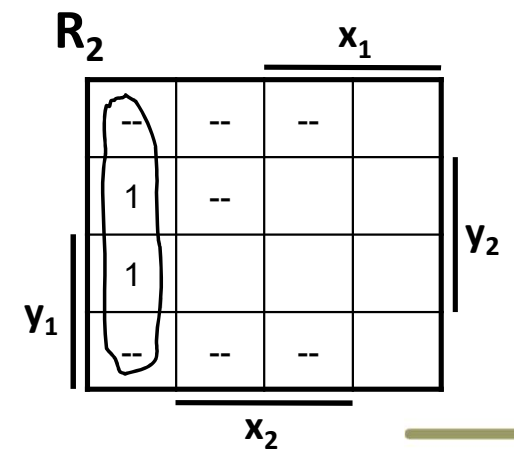
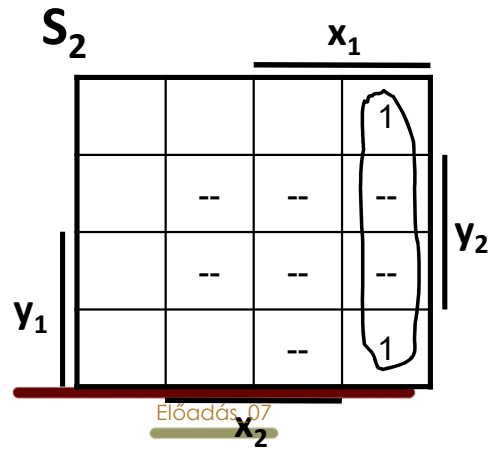
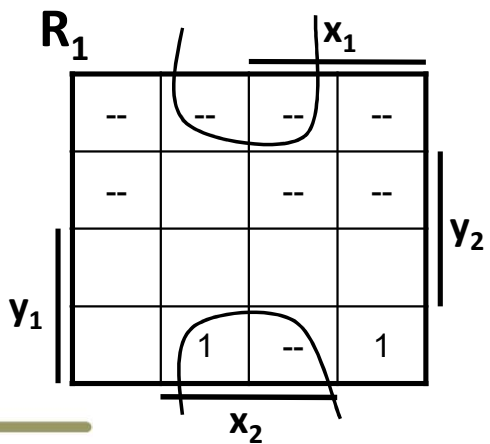

$$S_1 = x_2 y_2$$

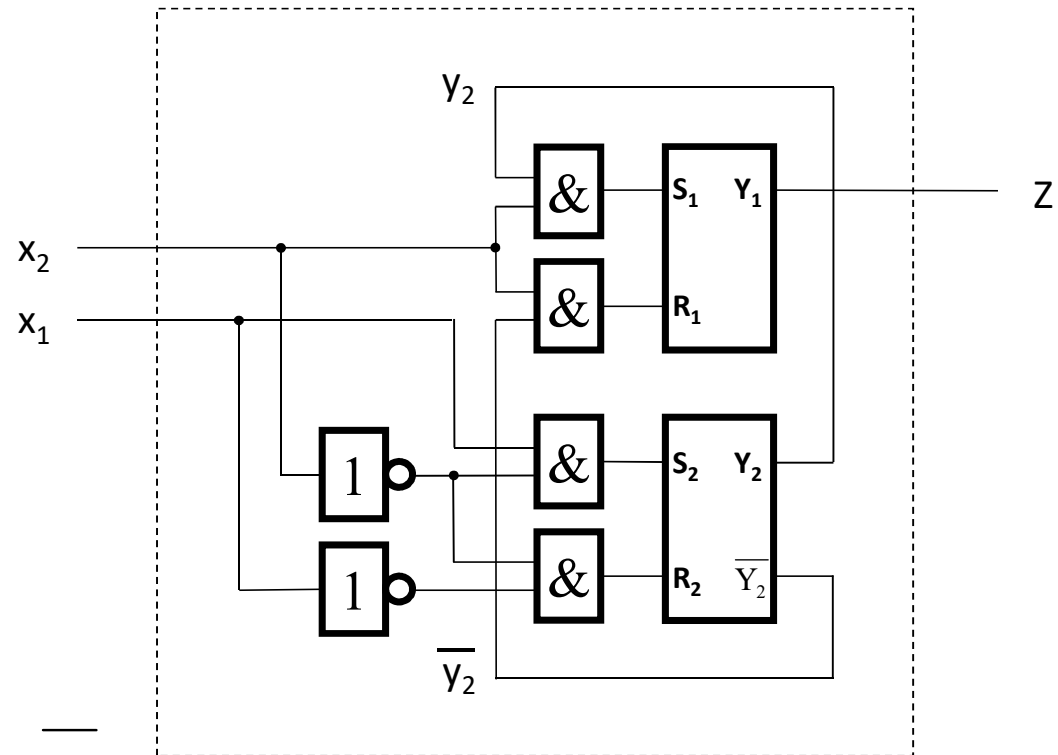
$$R_1 = \overline{x_2 y_2}$$

$$S_2 = \overline{x_1 x_2}$$

$$R_2 = \overline{\overline{x_1 x_2}}$$

Logikai vázlat

$$S_1 = x_2 y_2$$

$$R_1 = x_2 \overline{y_2}$$

$$S_2 = x_1 \overline{x_2}$$

$$R_2 = \overline{x_1} x_2$$

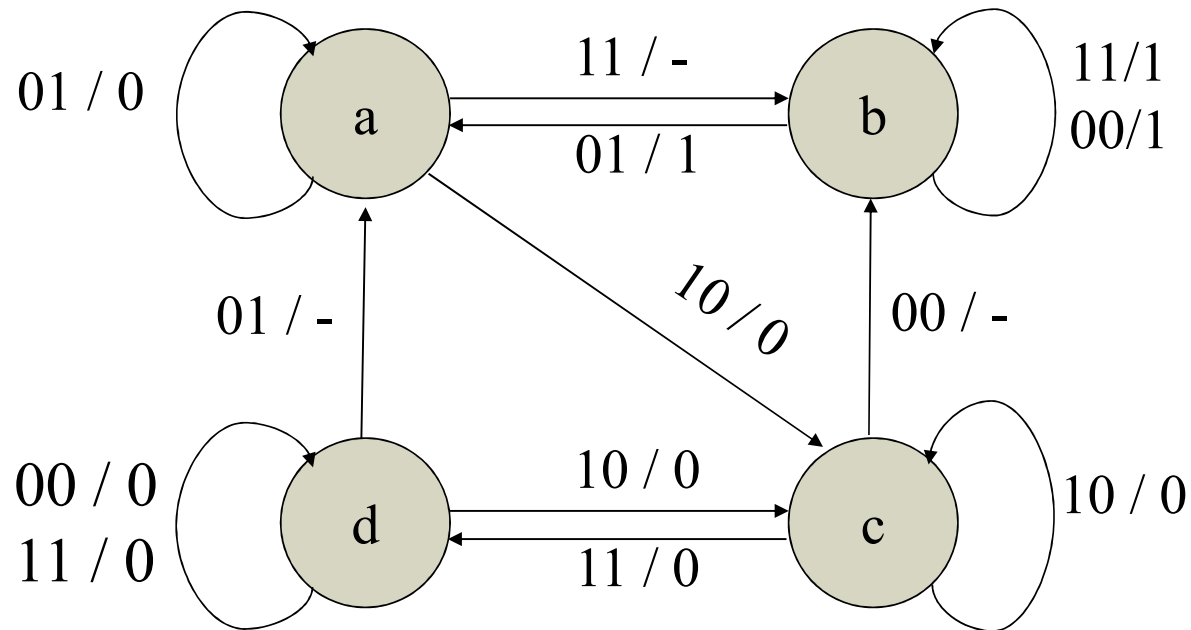

Példa aszinkron sorrendi hálózat tervezésére

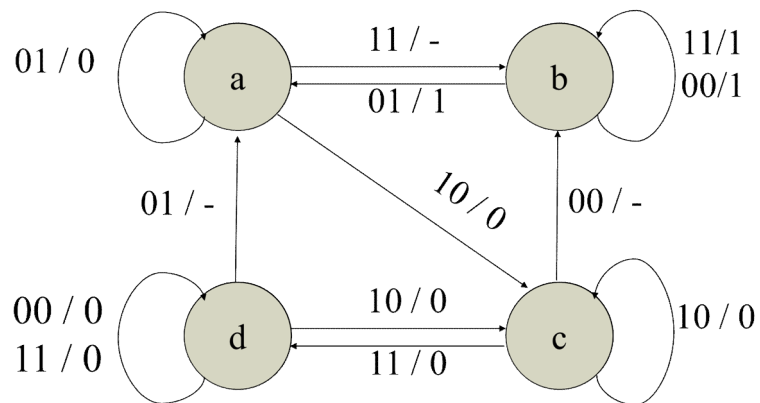
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Közlekedésmérnöki és Járműmérnöki Kar

Közlekedés- és Járműirányítási Tanszék

Előzetes állapotábra

x_1x_2 y	00	01	11	10
a	- / -	ⓐ / 0	b / -	c / 0
b	ⓑ / 1	a / 1	ⓓ / 1	- / -
c	b / -	- / -	d / 0	ⓒ / 0
d	ⓐ / 0	a / -	ⓓ / 0	c / 0

Kódolt állapotábra

x_1x_2 y	00	01	11	10
00	- / -	⓪/0	01/-	11/0
01	⓪/1	00/1	⓪/1	- / -
11	01/-	- / -	10/0	⓪/0
10	⓪/0	00/-	⓪/0	11/0

a → 00
b → 01
c → 11
d → 10

x_1x_2 y	00	01	11	10
a	- / -	⓪/0	b / -	c / 0
b	⓪/1	a / 1	⓪/1	- / -
c	b / -	- / -	d / 0	⓪/0
d	⓪/0	a / -	⓪/0	c / 0

Versenyhelyzet kiküszöbölése

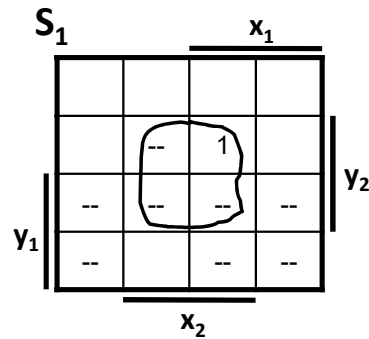
x_1x_2 y	00	01	11	10
00	- / -	00/0	01/-	11/0
01	01/1	00/1	01/1	- / -
11	01/-	- / -	10/0	11/0
10	10/0	00/-	10/0	11/0

a → 00
b → 01
c → 10
d → 11

x_1x_2 y	00	01	11	10
00	- / -	00/0	01/-	10/0
01	01/1	00/1	01/1	- / -
10	01/-	- / -	11/0	10/0
11	11/0	00/-	11/0	10/0

Vezérlő függvények

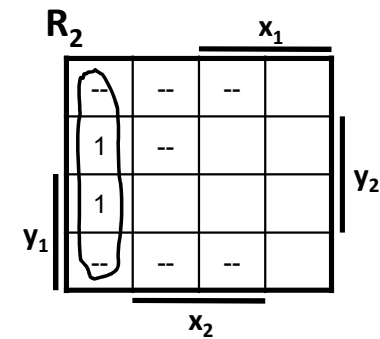
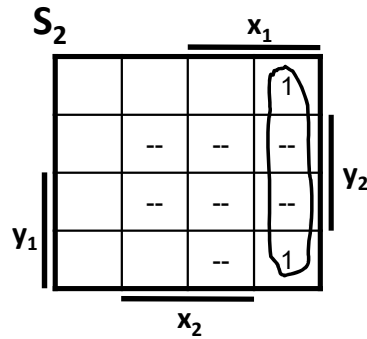
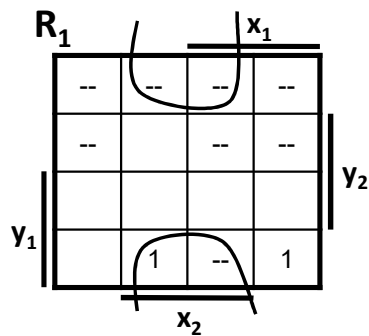

$$S_1 = x_2 y_2$$

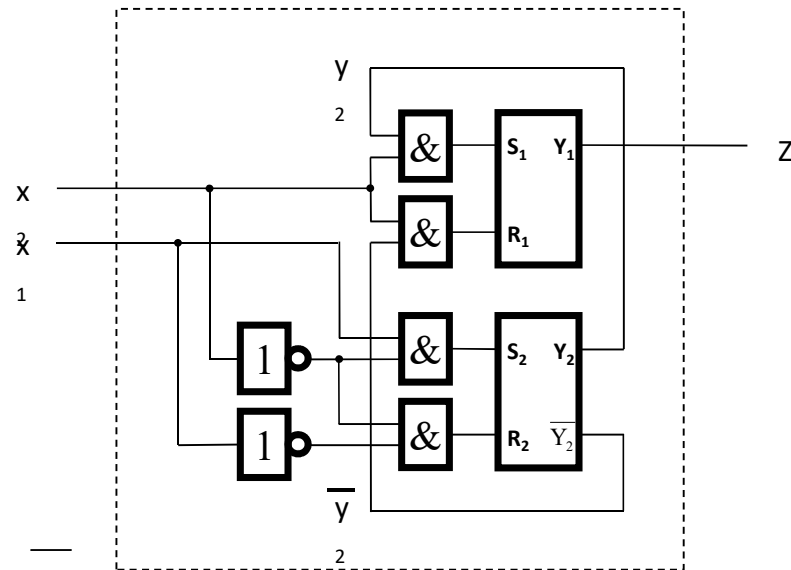
$$R_1 = \overline{x_2 y_2}$$

$$S_2 = \overline{x_1 x_2}$$

$$R_2 = \overline{x_1 x_2}$$

Logikai vázlat

$$S_1 = x_2 y_2$$

$$R_1 = x_2 \overline{y_2}$$

$$S_2 = x_1 \overline{x_2}$$

$$R_2 = \overline{x_1} x_2$$

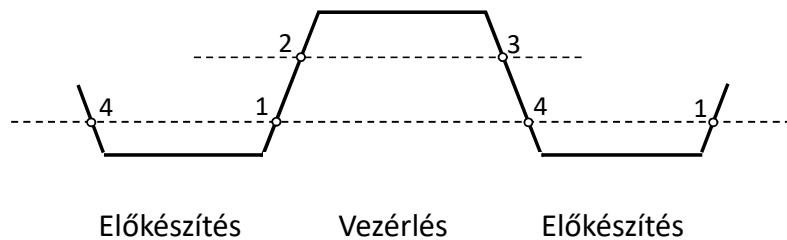
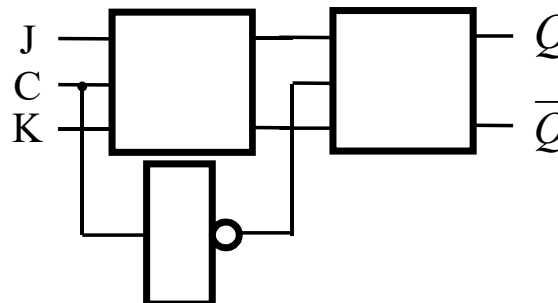
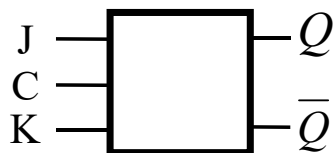
MS tárolók, multiplexek, számlálók

Flip-flopok egyfokozatú/kétfokozatú

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

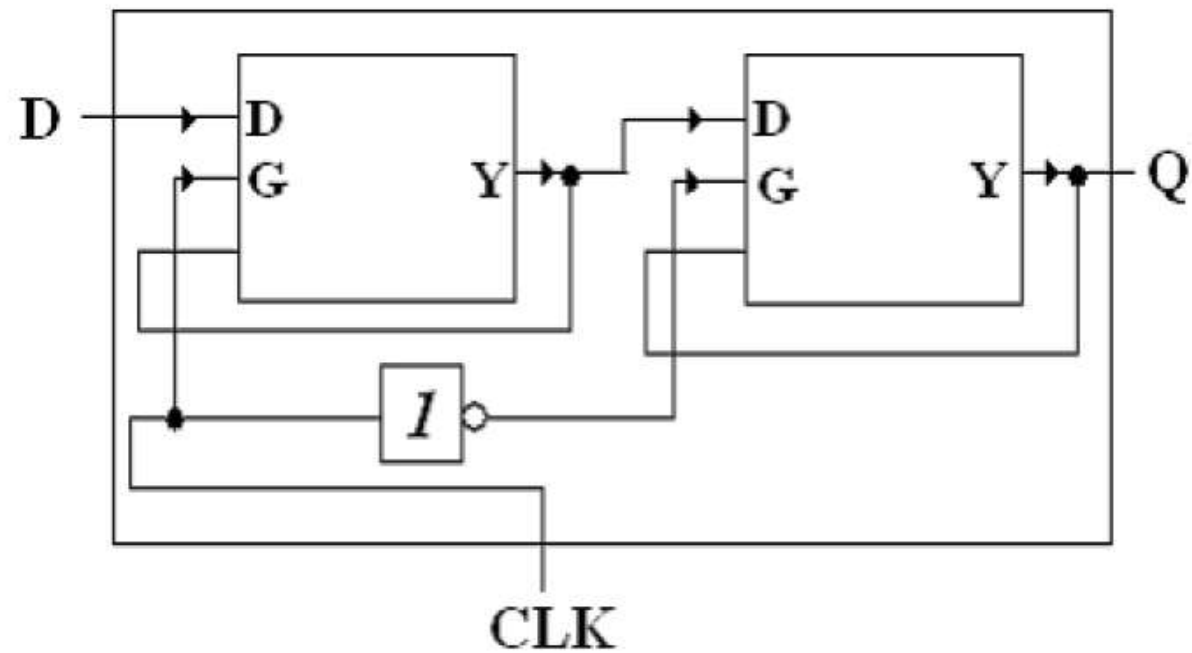
Közlekedésmérnöki és Járműmérnöki Kar

Közlekedés- és Járműirányítási Tanszék

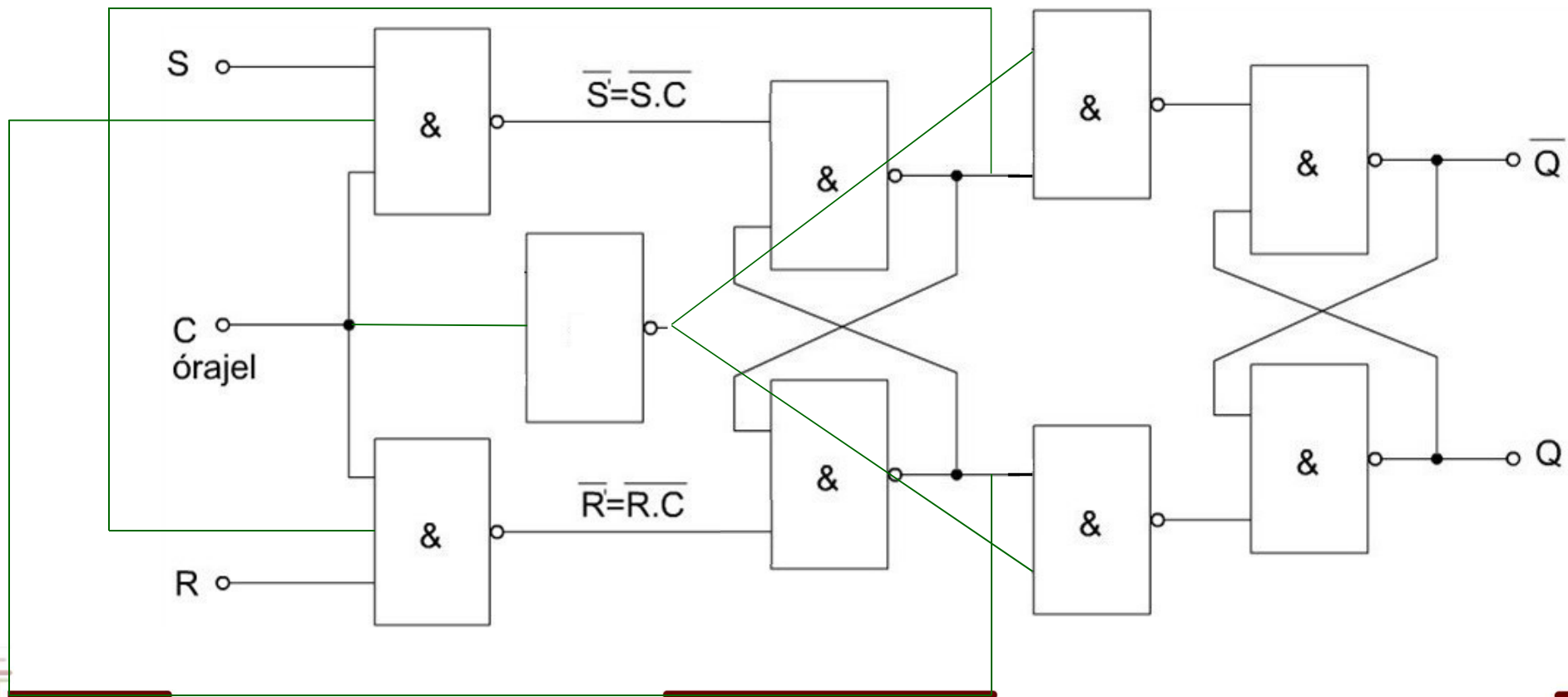

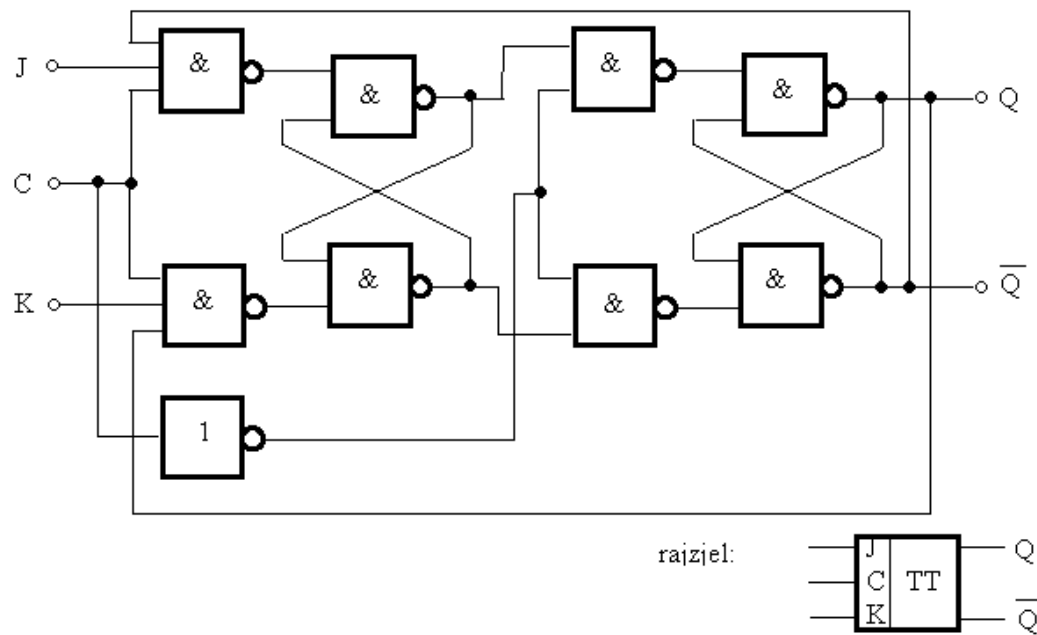
Master-Slave tárolók (D)

Master-Slave tárolók (JK)

Master-Slave tárolók (JK)

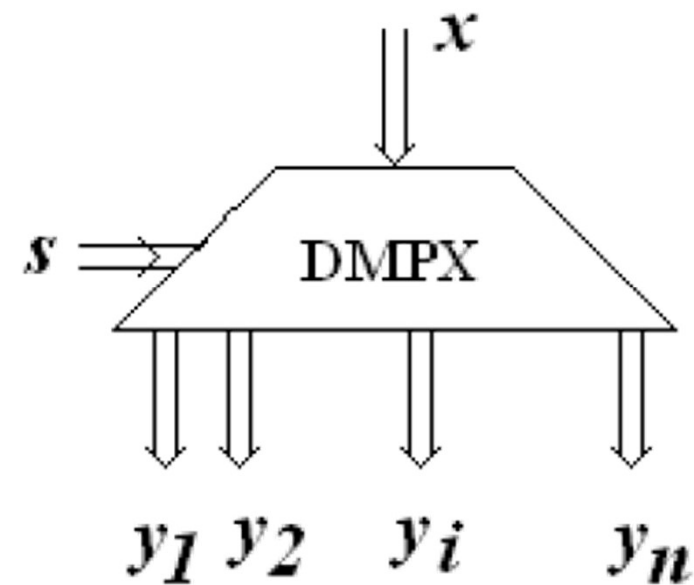
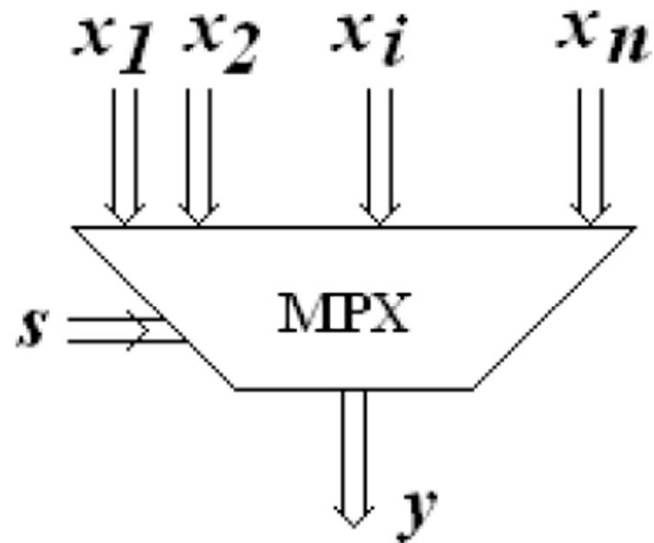
3.1.5.-1. ábra

Multiplexerek, demultiplexerek

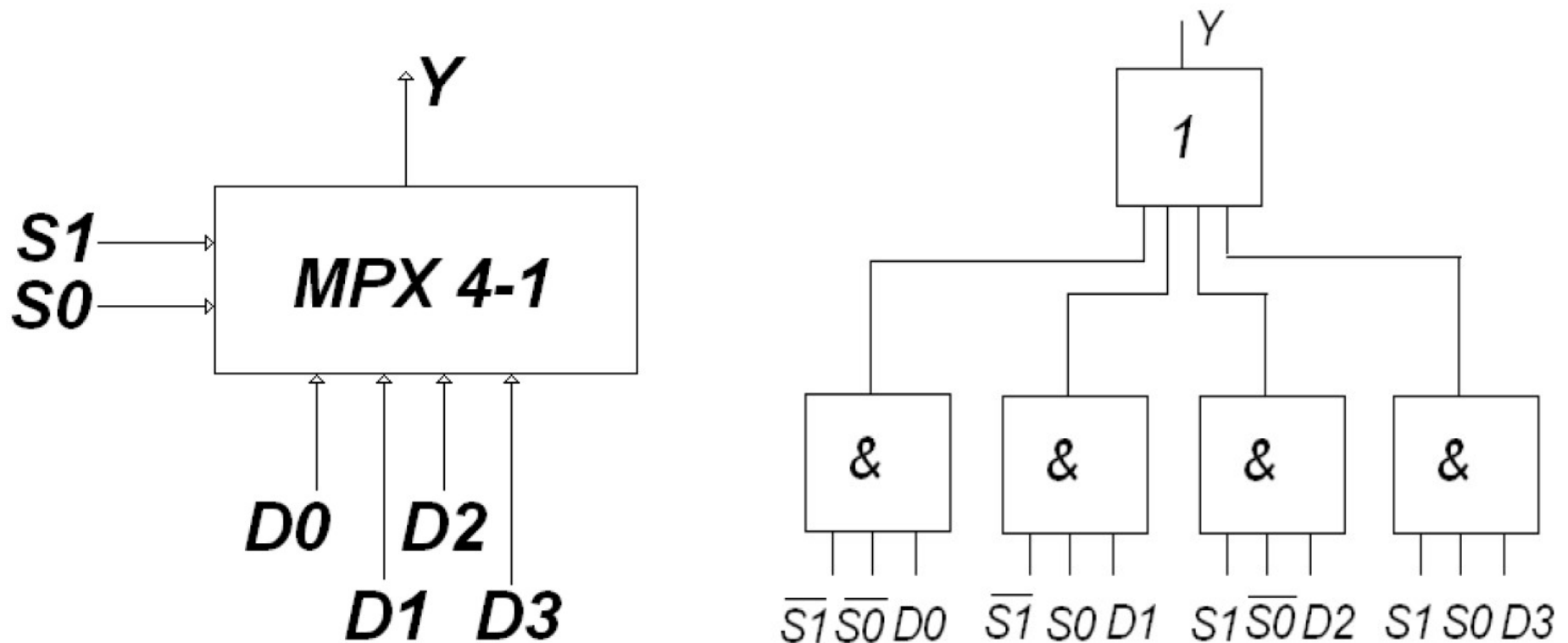
- A **multiplexer** (vagy mux) egy sorrendi hálózatokból felépített speciális logikai eszköz, amely két vagy több bemenő jel közül a címező (vezérlő) jel alapján egyet a kimenetére ad. Egy adott pillanatban igaz ez az állítás, de hosszabb időt tekintve képes a jelek egyesítésére (időeltolással). Az analóg és digitális jelek multiplexálására külön analóg és digitális multiplexer áramkörök szolgálnak.

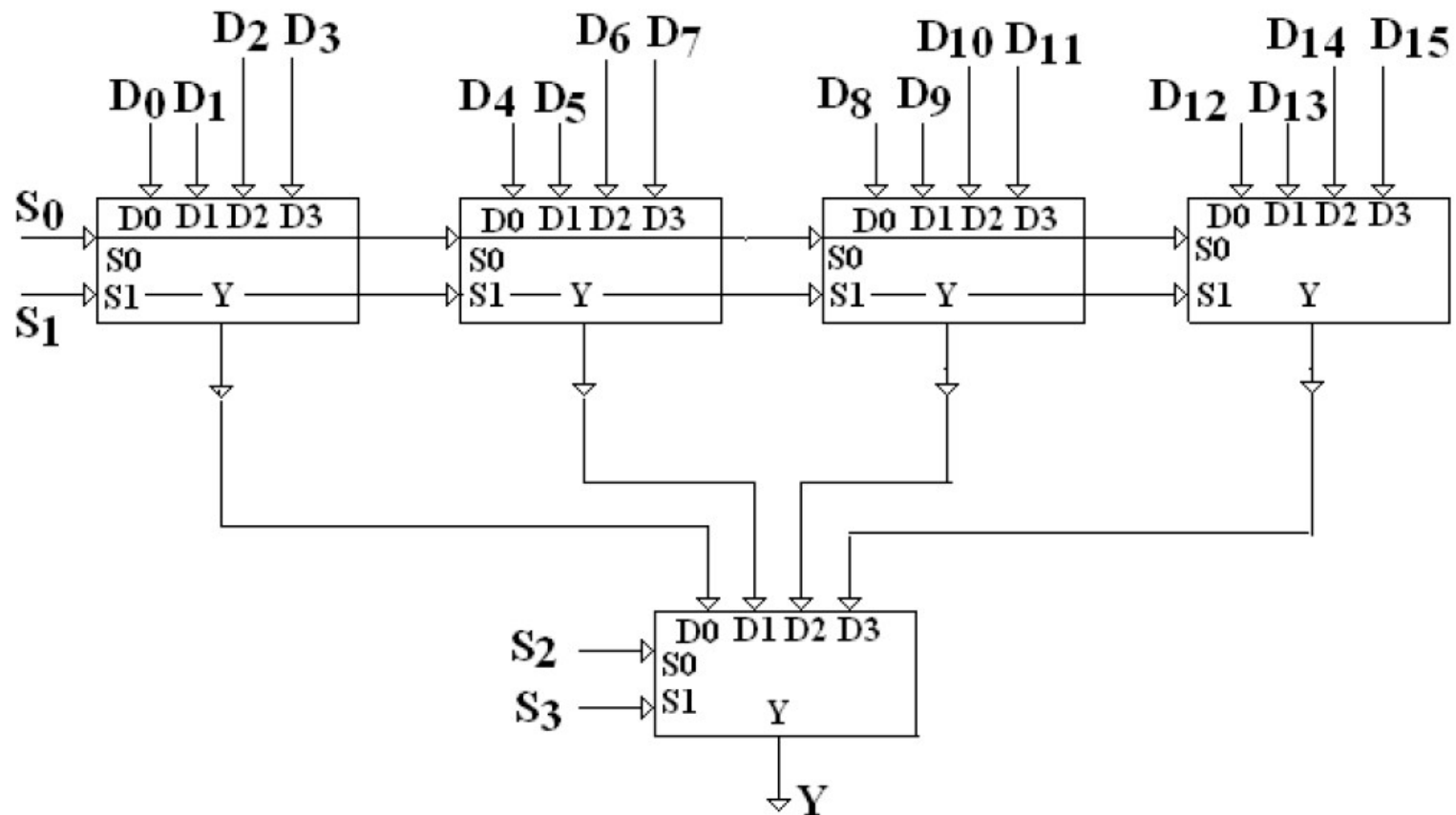
Multiplexerek, demultiplexerek

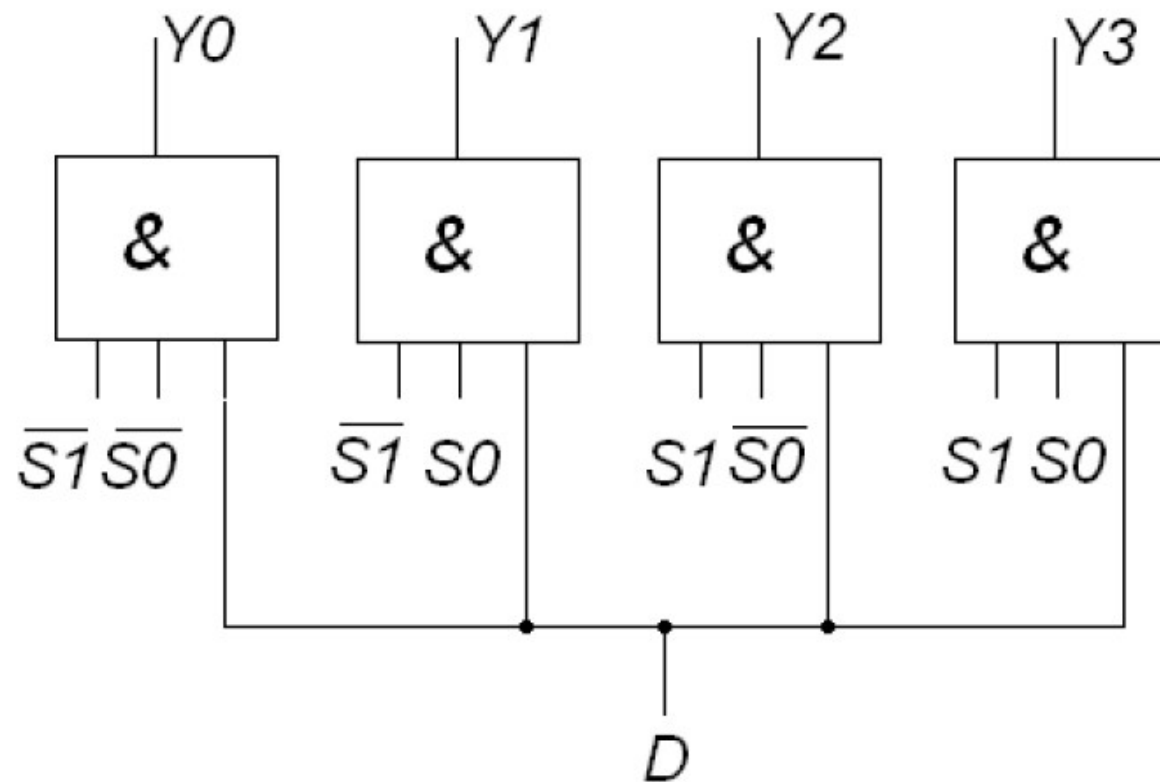
1 kimenetű, 4 bemenetű MUX4-1

1 kimenetű, 16 bemenetű MUX16-1

4 kimenetű, 1 bemenetű DEMUX1-4

Számláló

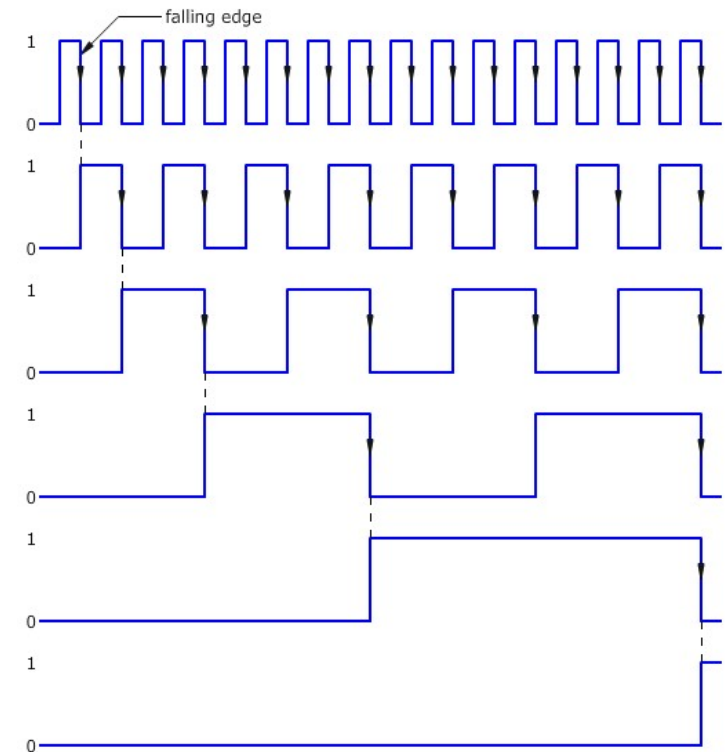
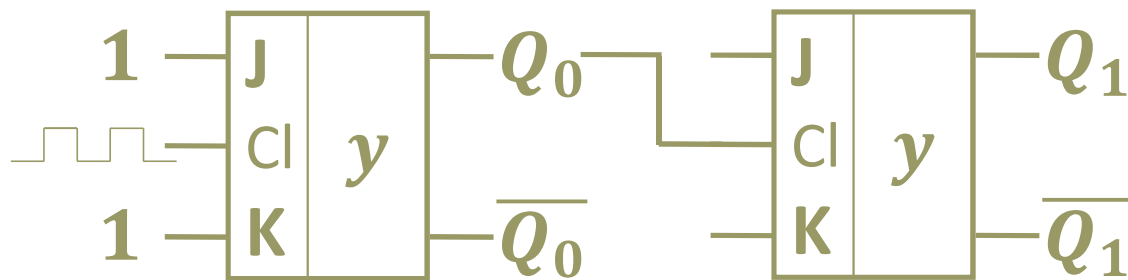
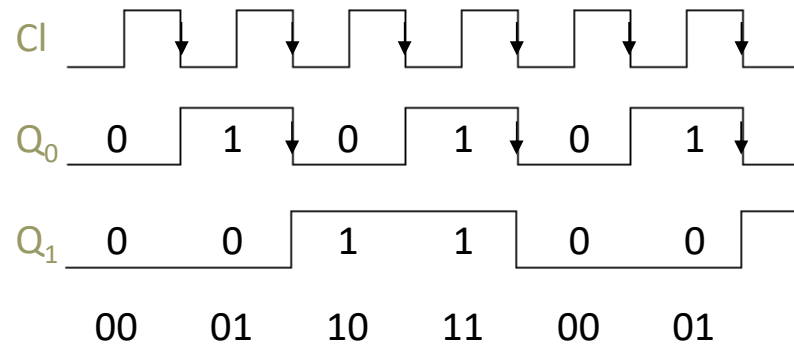
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Közlekedésmérnöki és Járműmérnöki Kar

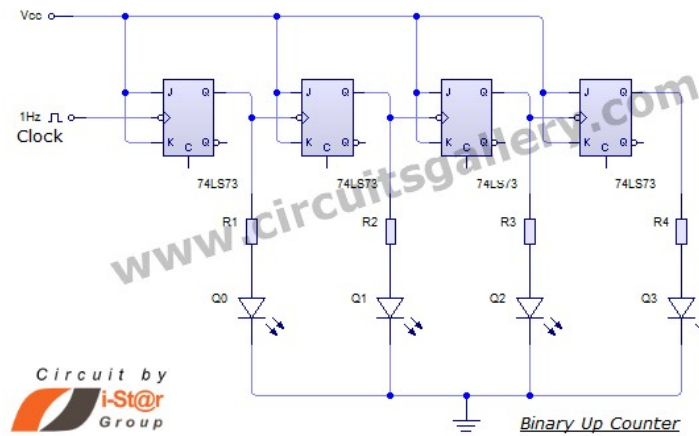
Közlekedés- és Járműirányítási Tanszék

- Ciklus
  - bináris
  - decimális (BCD)
  - egyéb
- Működésmód
  - soros („aszinkron”)
  - párhuzamos („szinkron”)

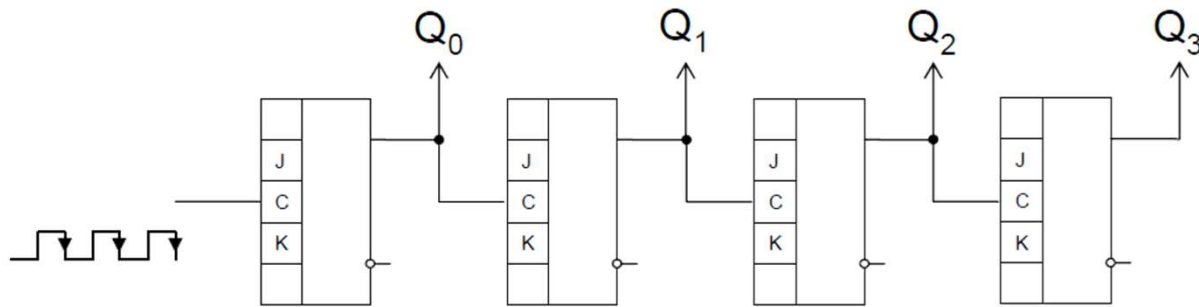
Bináris felfelé számláló

Bináris felfelé számláló

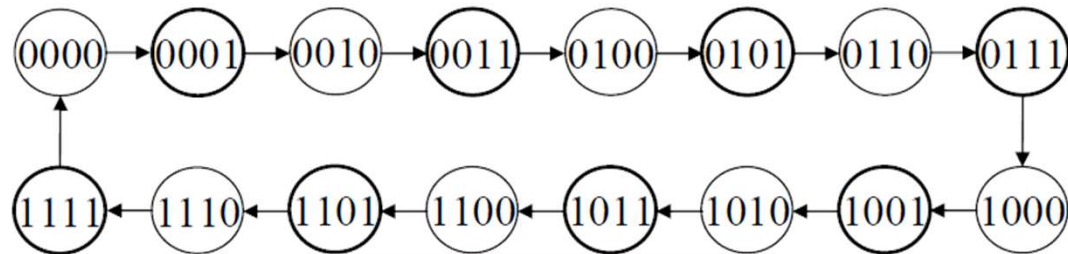
Soros bináris számláló

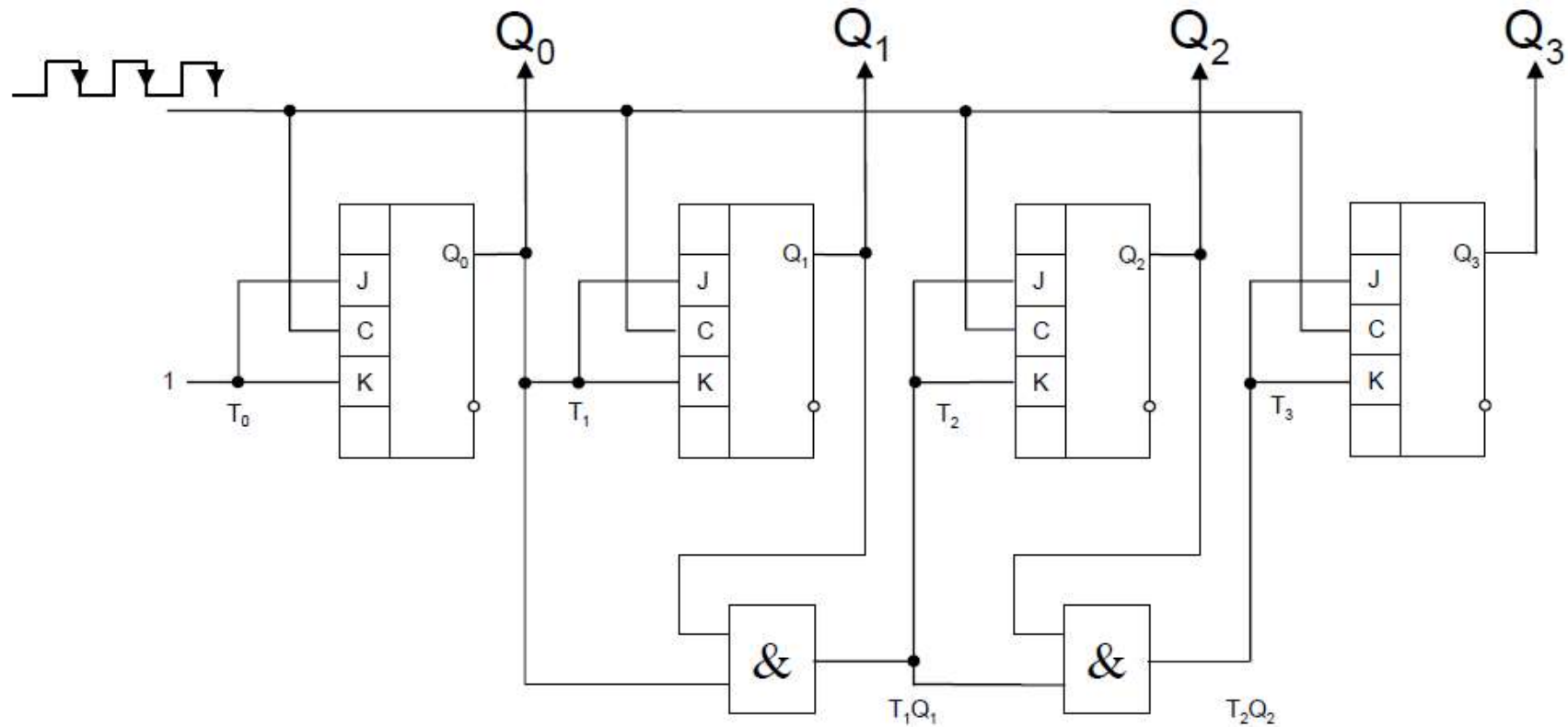
Előny: egyszerű

Hátrány: tranziensek

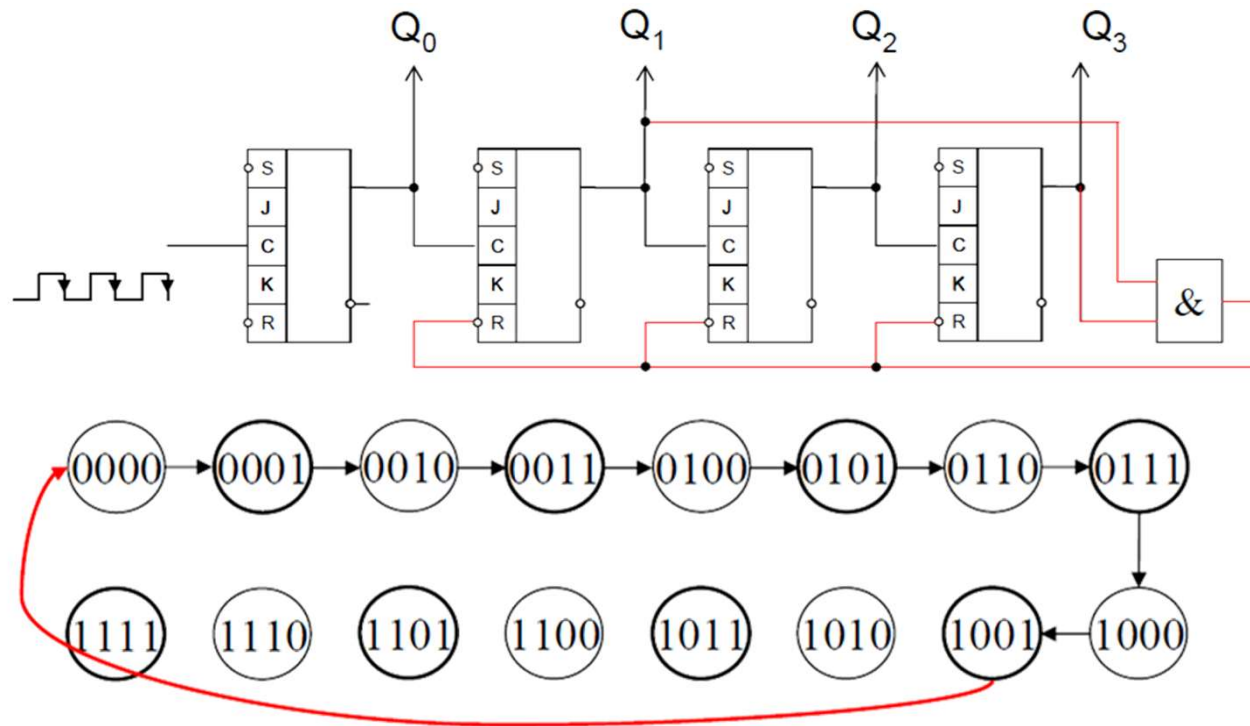
Szabad TTL bemenetek: „1”

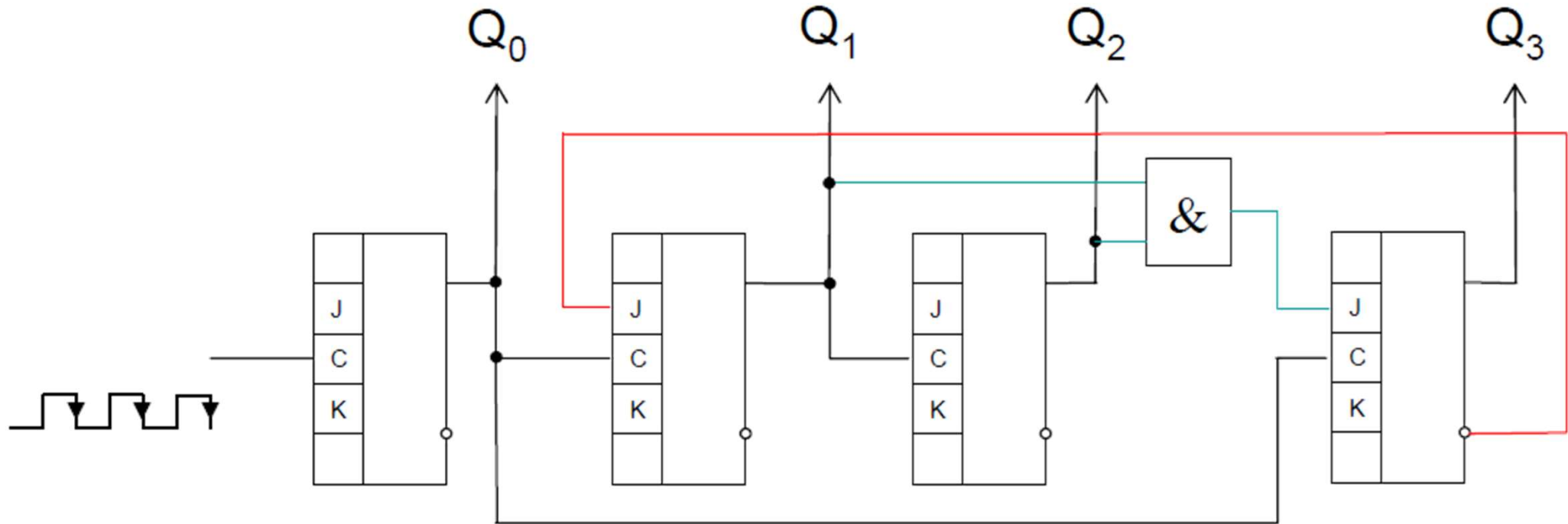
Párhuzamos bináris számláló

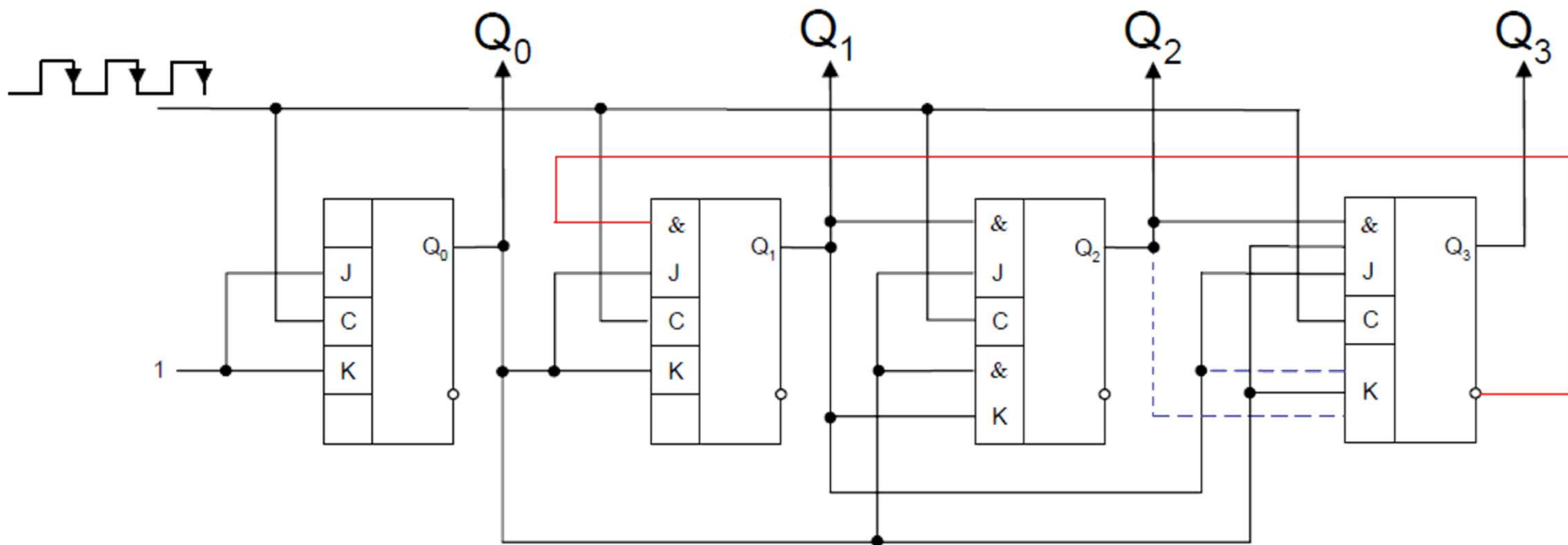
Soros BCD számláló

Soros BCD számláló

Párhuzamos bináris számláló

BCD számláló

